Załącznik D

do Raportu z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału

Praw Człowieka przez Polskę za 2020 r.

Spis treści

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 25 czerwca 2020 r. 3

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 28 września 2020 r. 18

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 18 grudnia 2020 r. 27

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 25 czerwca 2020 r.

Posiedzenie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość

W dniu 25 czerwca 2020 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: „Trybunał"), który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik). Przewodniczący poinformował, że jest to pierwsze posiedzenie Zespołu w 2020 r. z uwagi na brak możliwości zorganizowania spotkania w marcu 2020 r. ze względu na wprowadzone obostrzenia związane z COVID-19.

II. Informacja o przyjęciu przez Radę Ministrów Raportu z wykonywania wyroków Trybunału przez Polskę za 2019 r.

Pełnomocnik poinformował, że mimo trudnej sytuacji związanej z epidemią, udało się przygotować „Raport z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2019 r." w terminie, tj. do końca marca 2020 r. W dniu 11 maja 2020 r. Raport został przyjęty przez Radę Ministrów w trybie obiegowym. Raport został przekazany do właściwych komisji w Sejmie i Senacie.

Ponadto Pełnomocnik zwrócił uwagę, że w tym roku do Raportu dodany został nowy załącznik (jako załącznik A), zawierający tabelaryczny wykaz wszystkich orzeczeń wydanych przez Trybunał w sprawach polskich w 2019 r., wraz z krótkim opisem zarzutów bądź stwierdzonego naruszenia. Celem było zwrócenie większej uwagi na wszystkie orzeczenia, jakie zapadają w sprawach polskich, szczególnie osobom nie zajmującym się na co dzień tematyką orzecznictwa Trybunału. Należy bowiem mieć świadomość, że wiele ważnych rozważań Trybunału oraz aktualnych standardów stosowania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej „Konwencja") znajduje się nie tylko w wyrokach, ale i w licznych decyzjach o niedopuszczalności – szczególnie tych stwierdzających niedopuszczalność skargi z uwagi na oczywistą bezzasadność.

III. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika:

1. Informacja o skargach zakomunikowanych stronie polskiej w I półroczu 2020 r.

W pierwszej kolejności Pełnomocnik poinformował członków Zespołu o środkach podjętych przez Trybunał w związku z pandemią COVID-19. W szczególności w okresie pandemii Trybunał utrzymał kluczowe działania, zwłaszcza rozpatrywanie spraw priorytetowych oraz rejestrowanie nadchodzących skarg i ich przydzielanie do właściwych składów sędziowskich. Wprowadzono telepracę jako zasadę ogólną. Sześciomiesięczny termin składania skarg na podstawie art. 35 Konwencji został wyjątkowo przedłużony na do dnia 15 czerwca 2020 r., natomiast terminy wyznaczone w zawisłych postępowaniach zostały przedłużone do dnia 16 czerwca 2020 r. Stąd w sprawach, w których termin na przedstawienie stanowiska miał upłynąć w okresie pomiędzy połową marca a połową czerwca, stanowiska przedstawiane są

dopiero teraz. Utrzymane zostały procedury wprowadzone w celu rozpatrywania na bieżąco wniosków o środki tymczasowe na podstawie Reguły 39 Regulaminu Trybunału. Trybunał znacząco ograniczył komunikowanie nowych spraw. Wydawanych było też mniej orzeczeń.

W odniesieniu do spraw, które zostały zakomunikowane stronie polskiej w 2020 r. Pełnomocnik poinformował, że Trybunał zakomunikował 19 nowych skarg, w tym:

- 8 skarg, pochodzących od 11 skarżących, związanych z różnymi aspektami reformy wymiaru sprawiedliwości (wcześniejsze zakończenie kadencji KRS - *Grzęda p. Polsce* oraz *Żurek p. Polsce*, brak powołania na wakujące stanowisko sędziowskie - *Sobczyńska, Klepacz, Brukiewicz, Hejosz i Inni*, postępowania przed Izbą Dyscyplinarną i Izbą Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego - *Reczkowicz, Dolińska-Ficek, Ozimek p. Polsce*),
- sprawę dotyczącą odmowy przeprowadzenia zabiegu legalnej aborcji (*B.B. p. Polsce*),
- sprawę dotyczącą zgonu syna skarżących w wyniku zaprzestania leczenia choroby ultrarzadkiej (*Smolarkiewicz p. Polsce*),
- 6 tzw. „skarg więziennych" dotyczących problemów powtarzalnych (leczenie w warunkach pozbawienia wolności, przewlekłość tymczasowego aresztowania, kontakty z rodziną osób osadzonych),
- sprawę dotyczącą brak zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne,
- sprawę dotyczącą kontaktów z dzieckiem,
- sprawę dotyczącą wolności słowa.

W 2 sprawach osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej Trybunał zastosował zarządzenie tymczasowe (*interim measure*) na podstawie reguły 39 Regulaminu.

2. Informacja o aktywności w stosunku do spraw przeciwko innym państwom

Pełnomocnik poinformował także o swojej działalności w odniesieniu do skarg przeciwko innym państwom i przedstawił informacje na temat spraw, w których Polska przystąpiła jako strona trzecia:

- sprawa dotycząca prawa opieki nad dzieckiem w Norwegii (*A.S. p. Norwegii*) - skargę wniosła skarżąca posiadającej podwójne, polsko-norweskie obywatelstwo, dot. odebrania jej dziecka i doprowadzeniu do jego adopcji przez rodzinę zastępczą wbrew woli matki oraz pozbawienia prawa do kontaktów z dzieckiem. Polska przystąpiła do sprawy w charakterze strony trzeciej po stronie skarżącej. W dniu 17 grudnia 2019 r. Trybunał wydał wyrok stwierdzający naruszenie przez Norwegię art. 8 Konwencji, odpowiadający polskiemu interesowi i kierunkowi polskiej interwencji w sprawie;
- sprawa dotycząca zarzutu nieprawidłowości przy obsadzie stanowisk sędziowskich w Islandii (*Guðmundur Andri Ástráðsson p. Islandii*) – w tej sprawie Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji, wskazując, że nieprawidłowości w obsadzeniu Sądu Apelacyjnego, potwierdzone orzeczeniami islandzkiego Sądu Najwyższego, skutkowały uszczerbkiem dla zasady zaufania do sądownictwa w oczach opinii publicznej w demokratycznym społeczeństwie, naruszając samą istotę zasady, że sąd musi być

ustanowiony ustawą. Na wniosek Islandii sprawa została przekazana do Wielkiej Izby. W dniu 3 stycznia 2020 r. Pełnomocnik MSZ złożył stanowisko rządu RP w charakterze strony trzeciej (na rzecz rządu Islandii) w powyższej sprawie. W swym stanowisku strona rządowa podkreśliła m.in. konieczność respektowania przez Trybunał zasady subsydiarności. Postępowanie jest w toku;

- sprawa dotycząca obowiązkowych szczepień w Czechach (*Vavřička i inni p. Republice Czeskiej*) - dotycząca odmowy przyjęcia do żłobków/przedszkoli i szkół dzieci, które nie zostały poddane obowiązkowym szczepieniom. Została przekazana do rozpoznania przez Wielką Izbę Trybunału z uwagi na jej doniosłość. W dniu 23 kwietnia 2020 r. MSZ złożyło do Trybunału stanowisko Rządu RP w charakterze strony trzeciej w sprawie. Polska opowiedziała się za koniecznością prowadzenia szczepień ochronnych oraz wskazała na istnienie różnych modeli osiągania wysokiej wyszczepialności przez poszczególne kraje Rady Europy. Pokrótce zaprezentowała swój model, zgodnie z którym istnieje obowiązek administracyjny poddania się szczepieniom – zgodnie z kalendarzem szczepień;
- sprawa dotycząca obrazy uczuć religijnych p. Hiszpanii (*Stowarzyszenie Adwokatów Chrześcijańskich p. Hiszpanii*) - skarga została złożona w związku z wystawą zorganizowaną w 2015 r. przez miasto Pampelunę w miejskiej sali wystawienniczej, i umorzeniem postępowania sądowego w jej sprawie. Na wystawie ukazano fotografie nagiego twórcy leżącego obok napisu „pederastia", ułożonego z konsekrowanych hostii, w które on sam zaopatrzył się, uczestnicząc w mszach. Wystawa wywołała duży sprzeciw społeczny i masowe demonstracje. Trybunał uwzględnił wniosek Pełnomocnika MSZ o złożenie interwencji w sprawie i wyznaczył termin jej wniesienia;
- sprawa dotycząca nierespektowania przez sądy macedońskie wyroku trybunału arbitrażowego (*NDI SA p. Macedonii Północnej*) - skarżąca spółka skarży się na odmowę uznania przez sądy macedońskie korzystnego dla niej wyroku arbitrażowego wydanego w Polsce przez trybunał arbitrażowy, działający pod auspicjami Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego przy Międzynarodowej Izbie Handlowej w Paryżu. Interwencja Rządu RP po stronie polskiego przedsiębiorstwa może być okazją do wyrażenia poglądów na temat ujednolicenia interpretacji i stosowania uregulowań Konwencji nowojorskiej w poszczególnych krajach Rady Europy. Trybunał nie wyznaczył dotychczas terminu przedstawienia interwencji strony trzeciej przez Rząd RP.

3. Informacja o orzeczeniach wydanych w sprawach polskich w I półroczu 2020 r.

Następnie Pełnomocnik poinformował, że w I półroczu 2020 r. Trybunał wydał 33 orzeczenia w sprawach polskich - 9 wyroków (stwierdzających naruszenia) i 24 decyzje (15 decyzji o niedopuszczalności skargi, w tym 12 z powodu oczywistej bezzasadności, jako wyłącznego powodu lub w połączeniu z innymi, takimi jak *ratione personae, ratione materiae* i niewykorzystanie środków krajowych, 1 z powodu nadużycia prawa do skargi, 1 z powodu przekroczenia terminu 6 miesięcy na złożenie skargi i 1 z powodu niewykorzystania krajowych środków odwoławczych). Jedna ze skarg uznanych za niedopuszczalne nie była wcześniej komunikowana rządowi celem zajęcia stanowiska), 5 decyzji zatwierdzających deklaracje jednostronne i 4 decyzje zatwierdzające ugody).

4. **Informacja o sprawach polskich znajdujących się w procesie wykonywania w I półroczu 2020 r.**

W zakresie spraw znajdujących się w wykonywaniu to według stanu na dzień 24 czerwca 2020 r. liczba orzeczeń uznanych za wykonane w 2020 r. wynosi 15 (5 wyroków oraz 10 decyzji zatwierdzających ugodę). Dodatkowo, w przyszłym tygodniu ma zostać zamkniętych kolejnych 8 spraw (decyzji zatwierdzających ugodę). Łączna liczba orzeczeń znajdujących się w procesie wykonywania pod nadzorem Komitetu Ministrów RE to 92 (70 wyroków i 22 decyzje zatwierdzające ugodę). Pełnomocnik poinformował, że rodzaj spraw znajdujących się w wykonywaniu nie zmienił się i nadal najwięcej orzeczeń pozostających w procedurze wykonania dotyczy przewlekłości postępowań – zarówno sądowych (cywilnych i karnych), jak i administracyjnych i sądowo-administracyjnych – jest ich łącznie 33, głównie wyroków, ale i decyzji zatwierdzających ugody, zawartych w sprawach objętych pilotażem, w których zostały zawarte też zobowiązania natury ogólnej. Polska znajduje się nadal na 11 miejscu wśród państw Rady Europy pod względem liczby orzeczeń w fazie wykonywania i odpowiada za ok. 1,8 % wszystkich spraw zawisłych w procedurze wykonywania orzeczeń Trybunału. Jednak różnica pomiędzy Polską a Mołdawią, znajdującą się na 10 miejscu, wynosi ponad osiemdziesiąt orzeczeń, podczas gdy znajdująca się na 12 miejscu Chorwacja ma ich zaledwie o 12 mniej niż Polska.

5. **Informacja na temat posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków Trybunału w dniach 3-5.03.2020 r. oraz o trybie pracy Komitetu w warunkach pandemii**

Zastępca Pełnomocnika ds. wykonywania wyroków Trybunału poinformowała, że ostatnie pełne posiedzenie Komitetu Ministrów RE poświęcone nadzorowi nad wykonywaniem wyroków Trybunału odbyło się w dniach 3-5 marca 2020 r. w Strasburgu. W agendzie spotkania znalazły się 2 grupy polskich spraw:

- *sprawy dotyczące dostępu do zabiegu legalnej aborcji i rzetelnej informacji nt. warunków tego świadczenia, które zostały poddane debacie: Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce oraz P. i S. p. Polsce.*

Po debacie KM przyjął dwie decyzje: jedną w sprawach *Tysiąc i R.R.*, które są badane wspólnie oraz jedną w sprawie *P. i S.*, która jest rozpatrywana samodzielnie. W przedmiotowych sprawach rząd przedstawił w dniu 20 grudnia 2019 r. zaktualizowany raport z wykonania wyroków (w przypadku spraw *Tysiąc i R.R.*) i zaktualizowaną informację w odniesieniu do wcześniejszej decyzji KM (w sprawie *P. i S.*), do Komitetu zostały też przekazane 4 komunikacje ze strony uprawnionych podmiotów (NGOs, RPO i Komisarz Praw Człowieka RE), zawierające ich ocenę oraz rekomendacje w zakresie wykonania przedmiotowych wyroków.

W decyzji w sprawie *P. i S.* Komitet odnotował informacje rządu na temat wydania w maju 2019 r. zaleceń dla konsultantów krajowych w dziedzinie położnictwa i ginekologii oraz perinatologii dotyczących opieki nad pacjentkami podejmującymi decyzję o zakończeniu ciąży, a także przyjęcie przez rząd projektu nowelizacji ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty w zakresie obowiązku informacyjnego ciążącego na świadczeniodawcy co do możliwości uzyskania świadczeń zdrowotnych, które nie zostały pacjentowi udzielone u tego świadczeniodawcy w związku z zastosowaniem klauzuli sumienia. Jednocześnie Komitet

powtórzył, że władze powinny wprowadzić jasne procedury zapewniające pacjentkom rzetelną informację na temat działań, jakie powinny podjąć, także w przypadku gdy lekarz odmówi przeprowadzenia zabiegu powołując się na klauzulę sumienia, wezwał je też do przedstawienia informacji o dostępności świadczenia w postaci legalnej aborcji na terenie całego kraju (w związku z informacjami o braku dostępności tego świadczenia w niektórych rejonach kraju), do zbierania danych nt. powoływania się przez lekarzy na klauzulę sumienia oraz do zapewnienia sprawnego funkcjonowania mechanizmu karania świadczeniodawców zakontraktowanych w NFZ za niewykonywanie zabiegów objętych umową.

W decyzji w sprawach *Tysiąc* i *R.R*, w świetle braku przeprowadzenia reformy procedury sprzeciwu od opinii lekarza przy istniejących w dalszym ciągu zastrzeżeniach co do skuteczności sprzeciwu, KM wezwał władze polskie do znowelizowania tego środka bez dalszej zwłoki.

KM zadecydował o ponownym włączeniu spraw *Tysiąc*, *R.R.* oraz *P. i S.* do agendy swojego posiedzenia w marcu 2021 r., a także wskazał, że w przypadku braku przedstawienia informacji o konkretnych postępach w wykonaniu przedmiotowych wyroków, na ww. posiedzenie zostanie przygotowany projekt rezolucji tymczasowej, która jest mocniejszym od decyzji środkiem, za pomocą którego Komitet zwraca się do państwa.

- *sprawy dotyczące tzw. tajnych więzień CIA (Al Nashiri p. Polsce i Abu Zubaydah p. Polsce).*

W tej grupie spraw KM przyjął decyzję bez przeprowadzania debaty. Ocenione zostały informacje przekazane Komitetowi przez Rząd w zaktualizowanym planie działań z dnia 3 lutego 2020 r. oraz w komunikacjach przekazanych przez uprawnione podmioty. Postanowienia decyzji nie odbiegają znacząco od tych wyrażonych w poprzedniej decyzji z czerwca 2019 r. KM z zaniepokojeniem wypowiedział się o długości krajowego śledztwa i wezwał władze do jego szybkiego zakończenia, a także do przedstawienia informacji nt. wybranych elementów śledztwa, powtórzył wcześniejsze apele w zakresie środków generalnych, a jednocześnie pozytywnie odnotował kolejną prośbę wystosowaną przez polskie władze do strony amerykańskiej o udzielenie gwarancji dyplomatycznych skarżącym oraz współpracę prokuratury z amerykańskimi pełnomocnikami jednego ze skarżących w zakresie pozyskania w alternatywny sposób mających znaczenie dla sprawy informacji przy braku współpracy ze strony władz amerykańskich.

Decyzje przyjęte w ww. sprawach/grupach spraw są dostępne publicznie na stronie KM oraz w bazie orzeczeń znajdujących się w procesie wykonywania HUDOC-EXEC.

Następnie Zastępca Pełnomocnika ds. wykonywania wyroków Trybunału wskazała, że w związku z pandemią, przeprowadzenie posiedzenia KM na początku czerwca br., zarówno w formie tradycyjnej, jak i zdalnej, okazało się niemożliwe. W związku z tym Komitet zadecydował, że w ostatnim dniu zaplanowanego na czerwiec posiedzenia, tj. 4 czerwca 2020 r., przyjmie w trybie obiegowym decyzje jedynie w tych sprawach, w których nie została zaplanowana debata i w których państwa zdążyły przekazać odpowiednio wcześniej aktualne informacje na temat stanu wykonania wyroków. Pozostałe sprawy znajdujące się w agendzie czerwcowego spotkania, tj. te, w których niezbędne jest przeprowadzenie debaty oraz te, w których informacje zostały przesłane po terminie umożliwiającym ich analizę, zostały przesunięte na drugą część czerwcowego posiedzenia, które ma się odbyć w tradycyjnej

formie w dniach 1-3 września 2020 r. Natomiast posiedzenie wrześniowe, początkowo zaplanowane na trzeci tydzień września, zostało przesunięte i odbędzie się w dniach 29 września – 1 października 2020 r.

Zastępca Pełnomocnika ds. wykonywania wyroków Trybunału wskazała, że w odniesieniu do polskich spraw powyższe zmiany miały zastosowanie do dwóch największych grup polskich spraw, dotyczących przewlekłości (grupa Bąk/Majewski/Rutkowski i grupa Beller), które znajdowały się w agendzie czerwcowego posiedzenia KM. Grupa spraw Bąk/Majewski/Rutkowski trafiła na pierwszą część czerwcowego posiedzenia, a decyzja w tej grupie została przyjęta w trybie obiegowym w dniu 4 czerwca 2020 r. Grupa spraw Beller została umieszczona w agendzie drugiej części czerwcowego spotkania, które odbędzie się na początku września 2020 r.

IV. Komunikacje dotyczące wykonywania poszczególnych wyroków Trybunału, przekazywane do Komitetu Ministrów Rady Europy przez uprawnione podmioty.

Pełnomocnik poinformował, że w I półroczu 2020 r. (do dnia 24 czerwca 2020 r.) zostało przedstawionych 12 komunikacji na podstawie Reguły 9 ust. 2 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka. Były to komunikacje w sprawach: *Mierzejewski p. Polsce*, *Tysiąc p. Polsce*, *R.R. p. Polsce i P. i S. p. Polsce, Kurłowicz p. Polsce, Bednarz p. Polsce, Al Nashiri p. Polsce; Abu Zubaydah p. Polsce, Rutkowski i inni p. Polsce*. Ostatnia komunikacja w sprawie *Bistieva i inni p. Polsce* wpłynęła w dniu 24 czerwca 2020 r.

Komunikacje przedstawiły: Helsińska Fundacja Praw Człowieka (łącznie 7 komunikacji), Rzecznik Praw Obywatelskich (1 komunikacja), Komisarz Praw Człowieka Rady Europy (1 komunikacja), Centrum Praw Reprodukcyjnych oraz Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (1 komunikacja), a także podmioty międzynarodowe: Human Rights in Practice i Open Society Justice Initiative (po 1 komunikacji).

Jest to już bardzo znacząca liczba i w związku z tym wydaje się, że ta forma komunikacji organizacji pozarządowych i innych uprawnionych podmiotów z Komitetem Ministrów RE w trakcie nadzoru KM nad wykonywaniem wyroków staje się coraz popularniejsza i coraz częściej wykorzystywana.

Dotychczas Rząd udzielił odpowiedzi na łącznie 10 komunikacji. Odpowiedzi były przygotowane w oparciu o informacje przekazywane Ministerstwu Spraw Zagranicznych przez właściwe instytucje, tj. w większości przypadków Ministerstwo Sprawiedliwości i Ministerstwo Zdrowia.

Najwięcej komunikacji, bo aż 4, dotyczyło wykonywania wyroków w sprawach *Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce i P. i S. p. Polsce*. Komunikacje te zostały złożone przed marcowym posiedzeniem Komitetu Ministrów, w trakcie którego orzeczenia te zostały poddane debacie.

Wszystkie komunikacje publikowane są na stronie Komitetu Ministrów RE oraz w bazie wykonywanych orzeczeń HUDOC-EXEC po 10 dniach roboczych od dnia ich przesłania zainteresowanemu państwu celem ustosunkowania się. Również odpowiedzi rządu są tam publikowane (a jeśli rząd zdąży odpowiedzieć w ciągu 10 dni – taka odpowiedź publikowana jest łącznie z komunikacją).

Jeśli chodzi o bardziej szczegółowe zagadnienia podnoszone przez autorów komunikacji w złożonych przez nich dokumentach to należy zauważyć, że:

- w odniesieniu do wyroków w sprawach *Tysiąc p. Polsce (5410/03), R.R. p. Polsce (27617/04) i P. i S. p. Polsce (57375/08)* autorzy komunikacji (CPR i Federacja, RPO, HFPC, KPCRE) podnosili m.in., że nie została przeprowadzona nowelizacja instytucji sprzeciwu przeciwko opinii lub orzeczeniu lekarza, która zwiększyłaby skuteczność tego środka, a obowiązek informowania ofiary przemocy seksualnej o jej prawie do przerwania ciąży nie został ujęty w obowiązujących w prokuraturze i policji wytycznych i procedurze. Wskazywano, że przekazane Komitetowi Ministrów zaktualizowane raporty z wykonania wyroków nie zawierają nowych informacji. Autorzy komunikacji odnieśli się też do praktycznych aspektów ram prawnych w zakresie dostępu do legalnej aborcji, zastosowania tzw. klauzuli sumienia, dostępnych krajowych środków odwoławczych, kwestii dostępności do zabiegów legalnej aborcji na terenie różnych części kraju, a także do kwestii niezbierania danych statystycznych;
- w odniesieniu do wyroków w sprawach *Al Nashiri p. Polsce (28761/11)* i *Abu Zubaydah p. Polsce (7511/13)* autorzy komunikacji poruszali kwestie wykonania środków indywidualnych (gwarancje dyplomatyczne i wypłata zadośćuczynienia), jak również środków generalnych oraz krajowego śledztwa, w tym dostępu do informacji o nim;
- w odniesieniu do wyroku w sprawie *Mierzejewski p. Polsce* HFPC wyraziła opinię, że problem nadużywania tymczasowego aresztowania pozostaje w Polsce problemem systemowym, a dane statystyczne wskazują na sukcesywny wzrost liczby osób tymczasowo aresztowanych oraz liczby prokuratorskich wniosków o zastosowanie takiego środka. Fundacja zasugerowała zmianę Kodeksu postępowania karnego poprzez wprowadzenie dodatkowych środków zapobiegawczych w postaci aresztu domowego i/lub dozoru elektronicznego;
- w odniesieniu do wyroku w sprawie *Bednarz p. Polsce* (76505/14) HFPC, w kontekście nadużycia siły przez policję i nieskutecznych postępowań karnych, odniosła się m.in. do raportów przygotowanych przez ciała międzynarodowe i wskazała na trudności, które pojawiają się w trakcie postępowań karnych dotyczących przypadków nieludzkiego lub poniżającego traktowania przez policjantów. Zwróciła też uwagę, że dane statystyczne dotyczące przestępstw z użyciem przemocy psychicznej lub słownej przez policjantów w stosunku do osadzonych/podejrzanych, nie są gromadzone;
- w odniesieniu do wyroku w sprawie *Kurłowicz p. Polsce* (41029/06) HFPC uważa, że działania podjęte w celu wykonania ww. grupy spraw nie są skuteczne, o czym świadczą m.in. rosnące dane statystyczne dotyczące skazań z art. 212 k.k. Samo zagrożenie karą pozbawienia wolności może zagrozić wolności słowa i wypowiedzi, a w szczególności działa odstraszająco na polskie dziennikarstwo. W ocenie autorów komunikacji, nawet mniej dotkliwe sankcje w tym zakresie, mogą powodować „efekt mrożący" w ramach debaty publicznej. Autorzy komunikacji wskazali także m.in., że istotną konsekwencją zastosowania art. 212 k.k. jest jego upolitycznienie. Uważają, że pełne wykonanie wyroków w tej grupie spraw wymaga dekryminalizacji zniesławienia lub alternatywnie (albo jako pierwszy krok) wykreślenia kary pozbawienia wolności z art. 212 § 2 k.k. oraz przeprowadzenia szkoleń dotyczących orzecznictwa Trybunału w zakresie wolności

wypowiedzi dla sędziów i prokuratorów (szkolenia podczas aplikacji oraz szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego;

- w odniesieniu do wyroku w sprawie *Rutkowski i inni p. Polsce* (72287/10) HFPC w komunikacji skupiła się na *Kwerendzie spraw ze skargi na przewlekłość postępowania sądowego*, opracowanej przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości. W szczególności poddała analizie część opracowania Instytutu odnoszącego się do wysokości rekompensaty zasądzanej przez sądy z tytułu stwierdzonej przewlekłości postępowania. Zdaniem Fundacji, Rząd powinien wprowadzić środki w celu usprawnienia postępowań sądowych przewidujące m.in. zwiększenie minimalnej kwoty za rok trwania przewlekłego postępowania co najmniej do poziomu wynikającego z wyroku Trybunału w sprawie *Apicella p. Włochom* i zlikwidowanie górnej granicy wysokości kwoty zasądzanej na podstawie skargi na przewlekłość;
- w odniesieniu do wyroku w sprawie *Bistieva i inni p. Polsce* (75157/14) HFPC nawiązała do swojej komunikacji z 20 sierpnia 2019 r. oraz wskazała na konieczność opracowania i wdrożenia praktycznych wytycznych dla straży granicznej oraz sądów krajowych, które powinny być wzięte pod uwagę przy ocenie najlepszego interesu dziecka w sprawach uchodźczych oraz opracowała i przekazała podsumowanie standardów dotyczących badania dobra dziecka w postępowaniach detencyjnych, a także wytyczne w tym zakresie.

V. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. postępu w realizacji wyroków z grupy *Bąk p. Polsce, Majewski p. Polsce, Rutkowski i inni p. Polsce* dot. problemu przewlekłości postępowań cywilnych i karnych oraz skuteczności środka odwoławczego - referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości

Tytułem wprowadzenia Pełnomocnik przypomniał, że ta grupa spraw dotyczy przewlekłości postępowań sądowych oraz postępowań przygotowawczych.

W ostatnim czasie, w związku z umieszczeniem grupy Bąk/Majewski/Rutkowski w agendzie spotkania Komitetu Ministrów RE w czerwcu 2020 r., Rząd przekazał Komitetowi zaktualizowany plan działań z dnia 22 kwietnia 2020 r., przygotowany na podstawie informacji przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

W dniu 4 czerwca 2020 r. KM przyjął w trybie obiegowym decyzję, w której m.in. odnotował z zainteresowaniem zmiany w procedurach karnej i cywilnej, wprowadzone w 2019 r., zwiększenie środków na inwestycje w sądownictwie, rozwiązanie problemu fragmentacji postępowań, pozytywne dane w zakresie nadmiernego formalizmu przy odrzucaniu skarg oraz przeprowadzenie analizy wysokości zasądzonych kwot przy orzekaniu o przewlekłości postępowania i zalecił dalsze monitorowanie wysokości zasądzanych kwot. Dodatkowo KM zamknął nadzór nad wykonywaniem trzech wyroków, dla których sprawami wiodącymi są sprawy *Bąk* oraz *Majewski* (chodzi o sprawy *Jarmuż*, *Tyrka* i *Ziaja*). Ponadto, decyzja odniosła się do kwestii dotyczących regulacji w zakresie biegłych sądowych, wpływu zmian legislacyjnych na ograniczenie praktyki przekazywania spraw do ponownego rozpoznania, wakatów na stanowiskach sędziowskich, braku widocznego wpływu podejmowanych działań legislacyjnych na zmniejszenie czasu trwania postępowań sądowych oraz wagi

przeprowadzania dalszych reform wymiaru sprawiedliwości ukierunkowanych na zaradzenie problemowi przewlekłości postępowań w zgodzie z zasadą niezależności sądów. Decyzja KM jest dostępna publicznie na stronie KM oraz w bazie HUDOC-EXEC.

Przedstawiciel MS przedstawił informację o postępach w realizacji środków generalnych wynikających z wyroków Trybunału dotyczących przewlekłości postępowań sądowych, w szczególności w zakresie wprowadzonych w ostatnim czasie zmian w procedurze cywilnej, procedurze karnej oraz w prawie upadłościowym, wprowadzenia wyspecjalizowanych sądów i procedury z zakresu własności intelektualnej (od lipca 2020), a także w zakresie działań mających na celu stworzenie skutecznego, jednorodnego i nowoczesnego internetowego portalu ogłoszeń sądowych oraz wprowadzenie kolejnego etapu informatyzacji postępowania cywilnego. Podkreślił działania monitoringowe prowadzone przez MS w zakresie m.in. zatrudnienia w sądach powszechnych czy sum pieniężnych zasądzanych przez sądy w postępowaniach ze skargi na przewlekłość.

W tym kontekście Przedstawiciel BRPO zadał następujące pytania: czy badane jest czy i jak dokonane nowelizacje procedury karnej i cywilnej usprawniły prowadzone postępowania (czy w wyniku zmian czas postępowań uległ skróceniu), czy MS podejmuje działania w zakresie kognicji sądów, jak wygląda sytuacja z liczbą asystentów sędziów (czy ta liczba rośnie czy maleje i czy każdy sędzia ma zapewnionego asystenta), jak wygląda zatrudnienie w sekretariatach sądów i czy tutaj przewidziane jest wzmocnienie finansowe tych pionów oraz na jakim etapie znajdują się prace dotyczące reformy systemu biegłych sądowych.

W odpowiedzi na powyższe pytania przedstawiciel MS podał dane dotyczące zatrudnienia asystentów sędziego (w 2018 r. - 3 524 , w 2019 r. - 3 518, natomiast w 2020 r. planowane jest zwiększenie zatrudnienia do ok. 4 100) Podkreślono, że planowany jest również wzrost liczy referendarzy sądowych (w 2018 r. -1 958, w 2019 r. - 2 405 w 2020 r. – prawie 2 700). Jeśli chodzi o urzędników i innych pracowników zatrudnionych w sądach to planowane zatrudnienie na 2020 r. wynosi powyżej 33 000 etatów. MS nie gromadzi natomiast danych dotyczących wynagrodzeń pracowników sądów, z uwagi na brak podstawy prawnej w tym zakresie. Monitorowany przez MS jest natomiast wpływ zmiany ustawy o skardze (które to zmiany weszły w życie w 2017 r.) na rozpoznawanie spraw. W 2018 r. miał miejsce wzrost o 5,3% złożonych skarg na przewlekłość w stosunku do 2017 r. Ogólna kwota przyznanych sum pieniężnych w 2018 r. stanowiła wzrost o 30 % względem 2017 r. W szczególności utrzymuje się tendencja zwiększania wysokości zasądzanych sum pieniężnych przez sądy apelacyjne: w sprawach karnych w 2018 r. odnotowano wzrost o 54% w stosunku do roku 2017, a w sprawach cywilnych w 2018 roku wzrost o 30% w stosunku do 2017 r. W zakresie orzecznictwa sądów okręgowych odnotowano w 2018 r. nieznaczną tendencję wzrostową w sprawach karnych.

Odnośnie do kwestii prac nad systemem biegłych sądowych przedstawiciel MS zauważył, że trwają prace koncepcyjne i analityczne nad nową ustawą w tym zakresie. Niewątpliwie problemem jest to że biegłych sądowych jest zbyt mało przy stale zwiększającej się liczbie spraw cywilnych.

Odnośnie do środka krajowego (skargi na przewlekłość) – przedstawiciel MS zauważył, że udało się uporać z problemem fragmentaryzacji postępowań i nadmiernego formalizmu. MS pozytywnie ocenił decyzję KM w zakresie wysokości zasądzanych kwot; monitoring w tym

zakresie ma być kontynuowany. Analiza przeprowadzona przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w zakresie wysokości zasądzanych kwot dowiodła, że w ponad 92% spraw zasądzone kwoty odpowiadają standardom Trybunału.

Przedstawiciel BRPO zauważył, że w artykule prasowym, który ukazał się z dzienniku Rzeczpospolita („Rozprawa krótka i długa" A. Rutkowska) autorka wskazuje, ze ustawa o skardze została tak napisana, że sędziowie popełniają błędy przy zasądzaniu kwot, dokonują fragmentaryzacji. Natomiast odnośnie do kwestii biegłych wskazano, że powyższe informacje otrzymali już 3 lata temu i nadal nie został przygotowany projekt.

Przedstawiciel MS wskazał, że autorka artykułu ma prawo oczywiście do swojego zdania w tym zakresie. Zauważył, ze w dacie przygotowywania tego artykułu nie znała jeszcze wyników kwerendy przeprowadzonej przez IWS. Oczywiście nadal zdarzają się dysfunkcje w tym zakresie, stąd intensywne działania szkoleniowe ze strony MS.

Zastępca Pełnomocnika wskazała w tym miejscu, że nowo komunikowane sprawy z zakresu przewlekłości postępowań dotyczą nadal starych stanów prawnych (orzeczenia z lat 2015-2018).

2. **Informacja nt. postępu w realizacji wyroków z grupy *Beller p. Polsce* dot. problemu przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowo-administracyjnych - referuje: Pełnomocnik, na podstawie informacji przedstawionych przez Naczelny Sąd Administracyjny oraz Ministerstwo Rozwoju**

Pełnomocnik przypomniał, że ta grupa spraw dotyczy przewlekłości postępowań administracyjnych oraz sądowo-administracyjnych. Tak jak i grupa dotycząca przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, grupa Beller znalazła się w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE w czerwcu 2020 r., jednak z uwagi na zmianę formy i porządku obrad tego spotkania z powodu pandemii, ostatecznie została przeniesiona na posiedzenie zaplanowane na początek września 2020 r. W tej grupie spraw Rząd przekazał Komitetowi zaktualizowany plan działań w dniu 8 czerwca 2020 r., przy czym jeden załącznik do planu, dotyczący stanu postępowań krajowych w sprawach, których dotyczyły wyroki Trybunału, zostanie uzupełniony w najbliższym terminie, ponieważ czekamy jeszcze na odpowiedzi właściwych organów administracyjnych.

Następnie Zastępca Pełnomocnika ds. wykonywania wyroków Trybunału przedstawiła informacje, które zostały przekazane Komitetowi Ministrów w planie działań.

W zakresie postępowań administracyjnych Rząd przedstawił przede wszystkim dwa rodzaje informacji:

- informację na temat funkcjonowania zmian w procedurze administracyjnej wprowadzonych nowelizacją do k.p.a. z dnia 7 kwietnia 2017 r. (przy czym same zmiany zostały szczegółowo przedstawione w poprzednim planie działań z października 2018 r.), mających na celu usprawnienie postępowań administracyjnych i skrócenie czasu ich trwania.

Dzięki szczegółowemu opracowaniu przygotowanemu przez Ministerstwo Rozwoju, które prowadzi analizę nowych rozwiązań wprowadzonych wspomnianą wyżej nowelizacją do k.p.a., przedstawione zostały wyniki kwerendy wśród ponad stu urzędów różnego szczebla w

zakresie stosowania w praktyce tych rozwiązań w badanym okresie (czerwiec 2017 r. – grudzień 2018 r.), np. w przedmiocie liczby wniesionych ponagleń, które to rozwiązanie okazało się popularnym środkiem, chętnie wykorzystywanym przez strony, korzystania z możliwości zrzeczenia się odwołania, czy zmniejszenia liczby decyzji kasatoryjnych. Wykazane zostało również, że nowo wprowadzone zasady ogólne postępowania administracyjnego (zasada rozstrzygania wątpliwości faktycznych lub prawnych na korzyść strony – art. 7a i 81a k.p.a.) są szeroko stosowane, a zarówno organy administracyjne, jak i sądy chętnie stosują powyższe zasady przy orzekaniu na korzyść strony w przypadku zaistnienia wątpliwości. W załączniku do planu działań opisane zostało także funkcjonowanie zupełnie nowego dla urzędów rozwiązania w postaci mediacji administracyjnej. Mediacja jest obecnie jeszcze prowadzona na niewielką skalę – w badanym okresie zostało ich przeprowadzonych 15 (w tym dwie zainicjowane przez organ), jednak zarówno urzędy, jak i sądy administracyjne dostrzegają jej rolę, co pokazuje zorganizowanie dwa lata temu pod patronatem NSA I Dnia Mediacji Administracyjnej.

W planie działań zaprezentowane zostały również wyniki raportu dotyczącego zasadności pozostawienia dwuinstancyjności postępowań administracyjnych – właściwe organy wstępnie wskazały na zasadność zachowania dwuinstancyjności w przypadku 1968 rodzajów postępowań, natomiast w przypadku 144 postępowań uznano, że można od tej zasady odstąpić w celu skrócenia i uproszczenia danego postępowania (chodzi np. o postępowania, których celem jest spełnienie w całości żądania przedsiębiorcy). Natomiast rekomendacje pozostawienia dwuinstancyjności uzasadniane były najczęściej stopniem skomplikowania postępowań i ich znacznym wpływem na prawa i obowiązki stron. Prace nad kwestią dwuinstancyjności postępowań są kontynuowane z uwagi na potrzebę ujednolicenia stanowiska właściwych organów w przypadku niektórych typów postępowań. Wypracowane stanowiska będą stanowić podstawę do wszczęcia procesu legislacyjnego.

- informację na temat funkcjonowania, wraz z danymi statystycznymi, skargi na bezczynność organu lub przewlekłość postępowania przed organem administracyjnym (art. 149 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi) oraz skargi na niewykonanie przez organ wyroku sądu administracyjnego stwierdzającego bezczynność lub przewlekłość (art. 154 p.p.s.a.).

W planie działań przedstawiono dane, które pokazują, że sukcesywnie zwiększa się zarówno sama liczba wnoszonych skarg na bezczynność i przewlekłość na podstawie art. 149 p.p.s.a. (6517 skarg w 2015 r., zaś w 2019 r. wniesionych zostało 8921 skarg), jak i procent skarg uwzględnianych (29% w 2015 r. porównaniu do prawie 37% w 2019 r.), a co za tym idzie – zasądzanych kwot pieniężnych (26 578 zł w 2015 r., 216 629 zł w 2016 r., natomiast w 2019 r. – 1 959 024 zł).

Natomiast w odniesieniu do skarg wnoszonych na podstawie art. 154 p.p.s.a. na niewykonanie wyroku uwzględniającego skargę na bezczynność lub przewlekłość widać, że po okresie zwiększania się ich liczby w latach 2015-2017 (poziom 486-540 skarg), od 2018 r. następuje widoczne zmniejszenie wnoszonych skarg, co niewątpliwie może świadczyć o tym, że organy wykonują wyroki sądów administracyjnych (w 2018 r. – 484 skargi, w 2019 r. – 379). Jednocześnie zwiększa się odsetek skarg, w których zasądzono kwotę pieniężną, a co za tym idzie – kwota zasądzeń (w 2015 r. – 9 200 zł, w 2019 r. – 425 000 zł).

Odnośnie do postępowań sądowo-administracyjnych, w planie działań ujęto informacje dotyczące:

- funkcjonowania rozwiązań wprowadzonych bądź zmienionych w ramach nowelizacji Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi z 2015 r. – na podstawie obszernego wkładu przekazanego z NSA, rząd przedstawił szczegółowe informacje, łącznie z danymi statystycznymi, na temat korzystania w praktyce ze środków w postaci:
  - umorzenia przez sąd administracyjny postępowania, gdy zachodzą podstawy do uchylenia bądź stwierdzenia nieważności zaskarżonego orzeczenia (art. 145 § 3 p.p.s.a.),
  - możliwości merytorycznego orzekania w przypadku kontroli decyzji administracyjnych przy stwierdzeniu naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 145a, z tego uprawnienia skorzystano 25 razy od 2015 r. – niska liczba wynika głównie z faktu, że większość uchyleń dotyczy naruszenia przepisów proceduralnych),
  - możliwości umorzenia na posiedzeniu niejawnym postępowania kasacyjnego, jeśli strona skutecznie cofnęła skargę (art. 178a, od 2015 r. umorzono w ten sposób 175 postępowań),
  - możliwości uwzględnienia skargi kasacyjnej i uchylenia zaskarżonego wyroku przed przesłaniem skargi do NSA (art. 179a, od 2015 r. uwzględniono w ten sposób 414 skarg kasacyjnych),
  - możliwości uwzględnienia zażalenia lub umorzenia postępowania zażaleniowego w trybie autokontroli, jeśli postępowanie stało się bezprzedmiotowe (art. 195, od 2015 r. wydano 1 647 orzeczeń na tej podstawie),
  - możliwości orzekania reformatoryjnego przez NSA – należy podkreślić, że od momentu wprowadzenia nowelizacji liczba orzeczeń reformatoryjnych sukcesywnie się zwiększała i od 2016 r. nieprzerwanie przewyższa liczbę orzeczeń kasatoryjnych (w 2019 r. zostało wydanych 2 320 orzeczeń reformatoryjnych w porównaniu do 1 145 kasatoryjnych).
- danych statystycznych w zakresie funkcjonowania skargi na przewlekłość w sądownictwie administracyjnym – w tej części ustosunkowano się również do prośby KM zawartego w poprzedniej decyzji z grudnia 2018 r. o wskazanie, czy sądy administracyjne rozpatrując skargę na przewlekłość postępowania sądowo-administracyjnego biorą pod uwagę również czas trwania wcześniejszego postępowania przed organami administracyjnymi (nie mogą go uwzględniać, ponieważ w zakresie długości postępowania sądowego orzekają na innej podstawie prawnej – skardze na przewlekłość, natomiast w odniesieniu do postępowań przed organami administracyjnymi podstawą kontroli czasu trwania postępowania jest art. 149 p.p.s.a.).
- nakładów na sądownictwo administracyjne, stanu zatrudnienia oraz skuteczności procedowania skarg przed WSA i NSA.

VI. Pozostałe informacje i ogłoszenia

W tym punkcie Pełnomocnik poinformował, że rozpoczęła się procedura wyłonienia nowego polskiego sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Kadencja obecnego sędziego, prof. dr hab. Krzysztofa Wojtyczka, upływa w dniu 31 października 2021 r. Nowego sędziego wybierze Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy z listy 3 kandydatów, których przedstawi Rząd Polski.

W dniu 4 marca 2020 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych otrzymało list Sekretarza Generalnego Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy (ZPRE), informujący o rozpoczęciu procedury wyboru. Polska została poproszona o przedstawienie listy trzech kandydatów w terminie do dnia 8 marca 2021 r. Przed przedstawieniem tej listy Zgromadzeniu Parlamentarnemu RE musi ona zostać skonsultowana z Doradczym Panelem Ekspertów Rady Europy do spraw wyłonienia kandydatów na wybór na stanowisko sędziego Trybunału. Lista trzech kandydatów zostanie wyłoniona na jesieni przez Zespół do spraw wyłonienia kandydatów na urząd sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, powołany przez Ministra Spraw Zagranicznych. Procedura powoływania i działania Zespołu będzie ta sama, co zastosowana poprzednim razem w 2012 r. Określa ją zarządzenie nr 1 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 13 stycznia 2012 r. [w sprawie powołania Zespołu do spraw wyłonienia kandydatów na urząd sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu].

MSZ wkrótce ogłosi nabór kandydatów, publikując ogłoszenie w co najmniej dwóch dziennikach ogólnopolskich. Uruchomiona zostanie też specjalna strona internetowa. MSZ zwróci się również do wielu podmiotów, w tym także do członków Zespołu, o szerokie rozpowszechnienie tego ogłoszenia. Chcielibyśmy dotrzeć do jak największej liczby potencjalnie zainteresowanych osób – tak by na liście kandydatów przedłożonej do ZPRE znalazły się osoby w pełni gwarantujące spełnianie wymogów stawianych sędziom Trybunału przez art. 21 Konwencji.

Jan Sobczak
Pełnomocnik
Ministra Spraw Zagranicznych

Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

w dniu 25 czerwca 2020 r.

Posiedzenie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	**Jan Sobczak**
MSZ DPT	**Anita Janusz** **Marta Kaczmarska** **Agnieszka Kozińska-Makowska** **Agata Rogalska-Piechota** **Eliza Suchożebrska**
Ministerstwo Sprawiedliwości	**Krzysztof Masło**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka **Maciej Kiełbik**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	**Katarzyna Mizerska**, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	**Marcin Malecko** **Marcin Mrowicki**, Zespół Prawa Karnego
Naczelny Sąd Administracyjny	**Anna Chmielarz-Grochal**, Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	**Magdalena Beroud-Korowajczyk**, Biuro Współpracy Międzynarodowej, **Agnieszka Goździk**, Departament Postępowania Przygotowawczego
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	**Jakub Cygan**, Departament Bezpieczeństwa Narodowego **Katarzyna Grzelak-Bach**, Departament Spraw Parlamentarnych **Anna Markowska**, Departament Spraw Parlamentarnych **Krzysztof Nurzyński**, Departament Spraw Parlamentarnych **Agnieszka Frączkiewicz**, Departament Służby Cywilnej
Komenda Główna Policji	**Marta Krasuska**, Gabinet Komendanta Głównego Policji,
Ministerstwo Sportu	**Magdalena Stakuć**, Biuro Dyrektora Generalnego
Krajowa Rada Sądownictwa	**Jędrzej Kondek**, członek Rady

Prokuratoria Generalna RP	**Marcin Kałduński,** Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Sąd Najwyższy	**Arkadiusz Lach**, Biuro Studiów i Analiz
Komenda Główna Straży Granicznej	**Joanna Kostecka**, Zespół Stanowisk Samodzielnych
Kancelaria Senatu RP	**Elżbieta Owczarek**, Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu RP	**Bartłomiej Pawłowski**, Biuro Analiz Sejmowych, **Artur Zaniewski, Biuro Spraw Międzynarodowych**
Ministerstwo Zdrowia	**Dorota Cisak**, Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	**Robert Safiański**, **Departament Legislacyjny**
Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania	**Marek Górecki**
Ministerstwo Aktywów Państwowych	**Krzysztof Kłopotowski**, Biuro Prawne
Ministerstwo Finansów	**Andrzej Statek**, Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Klimatu	**Michał Kobyliński**, Departament Prawny
Rządowe Centrum Legislacji	**Natalia Cabaj**, Departament Prawny i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 28 września 2020 r.

Posiedzenie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość

W dniu 28 września 2020 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: „Trybunał"), który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik). Przewodniczący poinformował, że z uwagi na dalsze obowiązywanie obostrzeń związanych z pandemią, również to posiedzenie zostało zorganizowane w formie zdalnej. Na wstępie Pełnomocnik poinformował również zebranych, że *Raport z wykonywania wyroków ETPCz przez Polskę za 2019 r.*, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 11 maja 2020 r., został, pomimo ograniczeń budżetowych, wydany przez MSZ w formie książkowej. Publikacja zostanie przesłana do członków Zespołu.

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika

1. Informacja o skargach zakomunikowanych stronie polskiej w III kwartale 2020 r.

Pełnomocnik poinformował, że w III kwartale 2020 r. Trybunał zakomunikował łącznie 18 spraw, w tym sprawy kilkunastu skarżących dotyczące prawa do poszanowania życia prywatnego/rodzinnego - prawa osób LGBT (różne aspekty), a także sprawę złożoną do Trybunału przez sędziego I. Tuleyę dotyczącą prowadzonych wobec niego postępowań dyscyplinarnych, czy sprawę dotyczącą zakazu wstępu do Sejmu.

Ze spraw zakomunikowanych przez Trybunał w tym okresie, zasługujących na szczególną uwagę Pełnomocnik wymienił:

- *Tuleya p. Polsce* (skarga nr 21181/19) –na podstawie art. 8 Konwencji skarżący zarzuca, że jego prawo do poszanowania życia prywatnego zostało naruszone. Zarzuca, że jego reputacja jako sędziego została naruszona w wyniku przeprowadzenia siedmiu postępowań dyscyplinarnych. Postępowanie to podważa również autorytet wymiaru sprawiedliwości. Skarżący zarzuca, że sposób prowadzenia postępowania dyscyplinarnego był nieproporcjonalny do wydarzeń, których dotyczyło postępowanie. Kwestionowane postępowanie poddało w wątpliwość kompetencje zawodowe skarżącego jako sędziego, a także jego obiektywność i niezależność. Skarżący ponadto zarzuca, że ingerencja w jego prawa nie została dokonana „zgodnie z prawem", ponieważ prawo krajowe nie zapewniało gwarancji proceduralnych przeciwko arbitralnym działaniom organów dyscyplinarnych;
- *Pająk i inni p. Polsce* (skarga nr 25226/18) – skarga dotycząca zmian w przepisach dotyczących wieku emerytalnego sędziów. Pełnomocnik przypomniał, że w 2020 r. Trybunał zakomunikował już 8 innych skarg, pochodzących od 11 skarżących, związanych z różnymi aspektami reformy wymiaru sprawiedliwości;

- 7 skarg dotyczących kilkunastu skarżących zawierających – zarzuty naruszenia art. 8 i 14 Konwencji dotyczące prawa do poszanowania życia prywatnego/rodzinnego - praw osób LGBT (w tym m.in. odmowa zarejestrowania zagranicznego aktu małżeństwa osób tej samej płci, dyskryminacja osób LGBT przy zawieraniu umowy ubezpieczenia oraz w kwestiach podatku od spadków i darowizn, sprawa dotycząca odmowy wystawienia zaświadczenia o zdolności do zawarcia małżeństwa osób LGBT czy odmowy zmiany nazwiska na nazwisko partnera tej samej płci (skargi *Handzlik-Rosuł i Rosuł p. Polsce, Starska p. Polsce, Przybyszewska p. Polsce i 9 innych skarg, Meszkes p. Polsce, Grochulski p. Polsce, Formela p. Polsce, Szypuła p. Polsce i 1 inna skarga*);
- *Drozd Paweł and Dagmara p. Polsce* - art. 10 i 11 Konwencji – sprawa dotycząca zakazu wstępu do Sejmu RP;
- *Stowarzyszenie Osób Narodowości Śląskiej w Likwidacji p. Polsce* obejmująca zarzut naruszenia art. 11 Konwencji (rozwiązanie i likwidacja stowarzyszenia);
- sprawy dotyczące zwrotu obniżki ceny wykupu mieszkania komunalnego oraz sprawy post-pilotażowe dotyczące przewlekłości postępowania oraz obejmujące zarzut przewlekłego tymczasowego aresztu.

2. Informacja o orzeczeniach Trybunału wydanych w III kwartale 2020 r. oraz stanie wykonywania spraw;

Następnie Pełnomocnik poinformował, że w okresie od lipca 2020 r. do 27 września 2020 r. w sprawach polskich Trybunał wydał łącznie 10 orzeczeń, w tym: 5 wyroków stwierdzających naruszenie (w tym 1 wyrok stwierdzający naruszenie w stosunku do jednego z zarzutów i nie stwierdzający naruszenia w stosunku do drugiego z zarzutów), 1 wyrok dotyczący odszkodowania na podst. art. 41 Konwencji, 3 decyzje o niedopuszczalności z uwagi na oczywistą bezzasadność (w tym 1 również częściowo skreślająca skargę z powodów formalnych), 1 decyzję zatwierdzającą deklarację jednostronną.

Z kolei liczba orzeczeń uznanych za wykonane w 2020 r. wynosi 27 (w tym 9 wyroków / 18 decyzji zatwierdzających ugodę). Natomiast liczba orzeczeń znajdujących się w procesie wykonywania pod nadzorem Komitetu Ministrów RE wynosi 90 (77 wyroków / 13 decyzji zatwierdzających ugodę).

Rodzaj spraw znajdujących się w wykonywaniu nie zmienił się i nadal najwięcej orzeczeń pozostających w procedurze wykonania dotyczy przewlekłości postępowań – zarówno sądowych (cywilnych i karnych), jak i administracyjnych i sądowo-administracyjnych głównie wyroków, ale i decyzji zatwierdzających ugody, zawartych w sprawach objętych pilotażem, w których zostały zawarte też zobowiązania natury ogólnej.

3. Informacja o posiedzeniach grup roboczych Zespołu w III kwartale 2020 r.

W III kwartale 2020 r. odbyły się łącznie 4 posiedzenia grup roboczych Zespołu ds. ETPCz w sprawach *Milka p. Polsce* i *Dejnek p. Polsce, K.J. p. Polsce, G.N. p. Polsce, Oller Kamińska p. Polsce* oraz *Solska i Rybicka p. Polsce*, a także *M.K. i inni. p. Polsce*.

- *Posiedzenie w dniu 21 lipca 2020 r. dotyczące wyroków Milka p. Polsce i Dejnek p. Polsce, K.J. p. Polsce, G.N. p. Polsce, Oller Kamińska p. Polsce oraz Solska i Rybicka p. Polsce.*

Wyroki w sprawach *Milka p. Polsce* (skarga nr 14322/12) oraz *Dejnek p. Polsce* (skarga nr 9635/13) dotyczą naruszenia art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego) z uwagi na nieuzasadnione kontrole osobiste osadzonych. Celem posiedzenia grupy roboczej w tych sprawach było omówienie kwestii, która nadal budzi poważne zastrzeżenia Dep. Wykonywania Wyroków, tj. kwestii braku każdorazowego przedstawiania szczegółowego uzasadnienia przeprowadzenia kontroli osobistej zatrzymanemu/osadzonemu w związku z konkretnym zachowaniem.

Grupa spraw *K.J. p. Polsce* (skarga nr 30813/14), *G.N. p. Polsce* (skarga nr 2171/14), *Oller Kamińska p. Polsce* (skarga nr 28481/12) dotyczy naruszenia art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego) z uwagi na sposób interpretacji Konwencji Haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę i/lub nadmierny czas trwania postępowań krajowych o wydanie dziecka prowadzonych na podstawie tej Konwencji. Celem spotkania było omówienie uwag przekazanych przez DWW do zaktualizowanego raportu z wykonywania tej grupy spraw, przekazanego DWW przez rząd w dniu 8 kwietnia 2020 r., uwzględniającego wejście w życie ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych. Na posiedzeniu grupy roboczej ustalono, że Min. Sprawiedliwości uzupełni dane statyczne dotyczące postępowań prowadzonych na podstawie ustawy o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych wraz z ich pogłębioną analizą pod kątem funkcjonowania przepisów ustawy.

Wyrok w sprawie *Solska i Rybicka p. Polsce* (skarga nr 30491/17) dotyczy naruszenia prawa skarżących do życia rodzinnego i prywatnego (art. 8 Konwencji) w związku z ekshumacją zwłok ich mężów zmarłych w katastrofie smoleńskiej, przeprowadzonych bez ich zgody oraz bez możliwości odwołania się od zarządzenia prokuratora. Celem spotkania było omówienie stanu realizacji ww. wyroku.

Na marginesie posiedzenia tej grupy roboczej zwrócono również uwagę na wyrok w sprawie *Grabowski p. Polsce* (skarga nr 57722/12, wyrok z dnia 30 czerwca 2015 r.), w którym do wykonania pozostają środki generalne. W listopadzie 2019 r. dyskontynuacji uległy prace nad senackim projektem nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, nie został też ukończony proces legislacyjny dotyczący opracowanego przez MS projektu ustawy o nieletnich.

- *Posiedzenia w dniach 12 sierpnia, 24 sierpnia oraz 17 września 2020 r. dotyczące wyroku M.K. i inni p. Polsce (skargi nr 40503/17, 42902/17, 43643/17)*

Sprawa M.K. i inni p. Polsce dotyczy decyzji odmownych wydanych przez polską straż graniczną na przejściu granicznym z Białorusią dotyczących wjazdu na terytorium Polski przez cudzoziemców pochodzenia czeczeńskiego. W wyroku z dnia 23 lipca 2020 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł jednogłośnie, że doszło do: naruszenia Artykułu 3 Konwencji (zakaz tortur lub nieludzkiego lub poniżającego traktowania), Artykuł 4 Protokołu nr 4 do

Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców) oraz Artykułu 13 Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego) w związku z Artykułem 3 Konwencji i Artykułem 4 Protokołu nr 4 do Konwencji. Ponadto Trybunał stwierdził również jednogłośnie, że Polska naruszyła swoje zobowiązania wynikające z Artykułu 34 (prawo do skargi indywidualnej) Konwencji z uwagi na niewykonanie środków tymczasowych. Wyrok nie jest ostateczny. Przedmiotem posiedzeń grupy roboczej Zespołu była kwestia złożenia wniosku o przekazania sprawy do Wielkiej Izby Trybunału. W posiedzeniach uczestniczyli przedstawiciele MSWIA/KGSG oraz MSZ. Wniosek o przekazanie sprawy do wielkiej Izby Trybunału został złożony w Trybunale w dniu 23 października 2020 r.

4. Informacja na temat posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków Trybunału w dniach 1-3 września 2020 r.

Pełnomocnik poinformował, że w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków Trybunału, które odbyło się w dniach 1-3 września 2020 r. w Strasburgu, znalazła się 1 grupa polskich spraw, która została poddana debacie na forum Komitetu Ministrów – była to grupa *Beller p. Polsce*, dotycząca problemu przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowo-administracyjnych. Rząd przekazał Komitetowi Ministrów zaktualizowany plan działań w tej grupie spraw w dniu 8 czerwca 2020 r. Pełnomocnik przypomniał, że informacja na temat stanu wykonywania tej grupy sprawy była również przedmiotem poprzedniego posiedzenia Zespołu ds. Trybunału w czerwcu 2020 r.

W swojej decyzji Komitet Ministrów odnotował informację wskazującą, że zmiany wprowadzone w ostatnich latach w ustawie o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz w Kodeksie postępowania administracyjnego są stosowane w praktyce i z zadowoleniem przyjął fakt, że w 2/3 swoich orzeczeń Naczelny Sąd Administracyjny decyduje teraz co do meritum, unikając w ten sposób przekazywania spraw do ponownego rozpoznania. Komitet odnotował jednak z zaniepokojeniem, że pomimo szerokiego zakresu reform legislacyjnych i stosowania nowych zasad w praktyce, rośnie zarówno liczba skarg na bezczynność i przewlekłość postępowań przed organami administracyjnymi kierowanych do sądów administracyjnych, jak również liczba skarg rozpoznanych.

Mając to na uwadze Komitet zachęcił władze do sfinalizowania oceny skutków zmian wprowadzonych w Kodeksie postępowania administracyjnego, zaplanowanych na 2020 r. i przedstawienia Komitetowi kompleksowej oceny praktycznego wpływu już wprowadzonych środków. Komitet zachęcił także władze do przekazania wyjaśnień co do przyczyn wzrostu liczby skarg na bezczynność i przewlekłość postępowań przed organami administracyjnymi oraz zaległości w sprawach przed sądami administracyjnymi i Naczelnym Sądem Administracyjnym. Ponadto Komitet odnotował z zaniepokojeniem informację, że istniejące środki odwoławcze nie przewidują możliwości uwzględnienia długości postępowań przed organami administracyjnymi przy ocenie całkowitej długości postępowań administracyjnych i w związku z tym zwrócił się do władz o zastanowienie się, jak dostosować praktykę krajową do wymogów orzecznictwa Trybunału w tej sprawie oraz o poinformowanie Komitetu o środkach podjętych w tym celu.

Jednocześnie Komitet postanowił zamknąć trzy sprawy w tej grupie spraw, w których dalsze środki indywidualne nie są już wymagane (sprawy *Bukowski i inni p. Polsce*, *Lorenc p. Polsce*

oraz *Kościół Chrześcijan Baptystów we Wrocławiu p. Polsce*). Obecnie w tej grupie spraw znajduje się 15 wyroków Trybunału.

Decyzja przyjęta w tej grupie spraw jest dostępna publicznie na stronie KM oraz w bazie orzeczeń znajdujących się w procesie wykonywania HUDOC-EXEC

III. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. postępu w realizacji wyroków *Stasik p. Polsce, Malec p. Polsce i Brunner p. Polsce* dot. braku skutecznego wykonywania orzeczeń sądowych odnośnie do kontaktów z małoletnimi dziećmi - referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości

Przedstawiciel MS przypomniał, że sprawy *Stasik p. Polsce* i *Malec p. Polsce* dotyczą naruszenia art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego) w zakresie braku efektywności władz krajowych w egzekwowaniu ustalonych przez sąd kontaktów z dzieckiem. W dniu 9 lipca 2020 r. Trybunał wydał wyrok w sprawie *Brunner p. Polsce* (skarga nr 71021/13). W wyroku tym Trybunał stwierdził, że w przypadku skarżącego władze nie podjęły praktycznych kroków, które, po pierwsze, zachęciłyby strony do współpracy przy egzekwowaniu ustaleń dotyczących kontaktów, a po drugie, zapewniłyby konkretną i odpowiednią pomoc ze strony właściwych organów państwowych odpowiadającą potrzebom rodziców pozostających w separacji i ich małoletniego dziecka.

Następnie przedstawiciel MS przedstawił informacje o środkach podjętych przez resort w celu wykonania ww. orzeczeń. W sprawach *Malec* i *Stasik* w 2016 r. oraz 2019 r. przekazywane były raporty z wykonania wyroków. MS na bieżąco monitoruje ich wykonanie. Przedstawiono dane statystyczne dotyczące m.in. spraw z zakresu wykonywania orzeczeń w przedmiocie kontaktów z dzieckiem z dzieckiem na podstawie art. 598^{15} k.p.c. – w I półroczu 2019 r. wykazano w tej kategorii 939 spraw. W I półroczu 2019 r. w kategorii spraw z art. 598^{6-12} k.p.c. (wykonanie orzeczeń o przymusowe odebranie) wykazano 60 spraw, natomiast z art. 598^{13} k.p.c. (wypadki nagłe) – 30 spraw. Dane za II półrocze 2019 r. są obecnie analizowane. Z uwagi na fakt, ze dane statystyczne są gromadzone w systemie półrocznym, dane za 2020 r. będą dostępne w terminie późniejszym.

Podkreślono także, że z analizy praktycznych skutków nowelizacji k.p.c., przeprowadzonej w 2011 r. w kontekście skuteczności wykonywania kontaktów z małoletnimi, wynika, że nadal główną przyczyną opóźniania postępowań w tych sprawach nie jest opieszałość sądów, a zachowania uczestników tych postępowań (działania polegające na wielokrotnym składaniu różnego rodzaju wniosków w postępowaniu, korzystanie z przysługujących środków odwoławczych od każdego incydentalnego postanowienia, ukrywanie siebie i dziecka, niedopuszczanie do kontaktów pod pretekstem niedyspozycji dziecka, itp.).

Zwrócono również uwagę na zmiany wprowadzone ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawa prawa UE i umów międzynarodowych, a w szczególności na art. 598^{11a} k.p.c., który pozwala na wydanie przez sąd, na wniosek kuratora sądowego, postanowienia o przeszukaniu pomieszczeń i innych miejsc przez policję, jeśli istnieją

uzasadnione podstawy do przypuszczenia, ze osoba podlegająca przymusowemu odebraniu tam się znajduje.

Ponadto poinformowano o prowadzonych przez Sejm RP VIII kadencji pracach nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druki 3254 i 3254-A). Projekt ten miał na celu wprowadzenie rozwiniętych mechanizmów wzmacniających wykonywanie orzeczeń regulujących kontakty z dzieckiem, wzmocnienie ochrony praw małoletniego dziecka (w szczególności prawa do utrzymywania kontaktów z dzieckiem lub sprawowania nad nim pieczy). Przewidywał on również instytucję pieczy naprzemiennej. Miał także wprowadzić nowy typ przestępstwa i tym samym karalność za uchylanie się od orzeczenia sądu nakazującego odebranie dziecka. Autopoprawką z dnia 9 kwietnia 2019 r. usunięta została propozycja tych zmian i przepisy o pieczy naprzemiennej. Proces legislacyjny związany z ww. projektem został zakończony z uwagi na zasadę dyskontynuacji. Obecnie projekt został przeanalizowany, zmodyfikowany i uzupełniony, jednak nowelizacja nie przewiduje rozwiązań z zakresu pieczy naprzemiennej.

W kontekście nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przedstawiciel Biura RPO zadał pytanie, jakie regulacje są przewidziane w nowym projekcie. Przedstawiciel MS poinformował, ze są to regulacje mogące przyczynić się do wzmocnienia wykonywania kontaktów.

2. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku w sprawie *Olewnik-Cieplińska i Olewnik p. Polsce* - referują: Ministerstwo Sprawiedliwości, Prokuratura Krajowa i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji/Komenda Główna Policji

Sprawa *Olewnik-Cieplińska i Olewnik p. Polsce* dotyczyła porwania i morderstwa Krzysztofa Olewnika. W swoim wyroku z dnia 5 września 2019 r. Trybunał jednogłośnie stwierdził, że doszło do naruszenia art. 2 Konwencji, gwarantującego prawo do życia, z uwagi na niewywiązanie się przez państwo z obowiązku ochrony życia Krzysztofa Olewnika (aspekt materialny naruszenia) oraz z uwagi na brak przeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie (aspekt proceduralny naruszenia).

Przedstawiciel MS przedstawił stan faktyczny sprawy oraz uzasadnienie wyroku Trybunału, a także informację o podjętych przez MS w ramach wykonywania wyroku działaniach upowszechniających i uświadamiających.

Przedstawiciele PK przedstawili informacje o działaniach podjętych przez jednostki organizacyjne prokuratury w ramach wykonywania wyroku z zakresu środków indywidualnych i generalnych. W szczególności w zakresie działań nakierowanych na zagwarantowanie skutecznej reakcji na przestępstwa uprowadzenia dla okupu poinformowano, że obecnie koordynacja postepowań przygotowawczych dotyczących przestępstw uprowadzenia dla okupu prowadzonych w wydziałach zamiejscowych leży w gestii Departamentu ds. Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji PK. Komórka ta monitoruje postępowania przygotowawcze prowadzone w innych jednostkach organizacyjnych prokuratury. Wszystkie jednostki prokuratury zobligowane są do przekazywania informacji od wszczęcia postępowania do jego prawomocnego zakończenia. Gromadzone są dane ilościowe dotyczące m.in. liczby osób podejrzanych, oskarżonych, stosowanych środkach zapobiegawczych. Wyjaśniono również, że trwające nadal postępowania w sprawie zabójstwa K. Olewnika nie są

postępowaniami głównymi w sprawie (które były przedmiotem rozpoznania Trybunału), a dotyczą wielu wątków dodatkowych w sprawie.

Przedstawiciel KGP również przedstawił liczne działania, które na przestrzeni lat zostały podjęte przez Policję w zakresie środków generalnych.

IV. Pozostałe informacje i ogłoszenia

W tym punkcie Pełnomocnik poinformował, że trwa procedura w zakresie wyłonienia nowego sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z ramienia Polski i przedstawił zasady tego postępowania.

Pełnomocnik poinformował, że MSZ dokonał tłumaczenia na język polski Zalecenia CM/Rec(2019)6 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie rozwoju instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, przyjętego przez Komitet Ministrów w dniu 16 października 2019 roku na 1357 posiedzeniu Komitetu Zastępców Ministrów. Zalecenie to zostanie umieszczone na stronie internetowej skąd będzie je można pobrać.

Jan Sobczak
Pełnomocnik
Ministra Spraw Zagranicznych

Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

w dniu 28 września 2020 r.

Posiedzenie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	**Jan Sobczak**
MSZ DPT	**Anita Janusz** **Agnieszka Kozińska-Makowska**
Ministerstwo Sprawiedliwości	**Krzysztof Masło**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka **Urszula Szafrańska**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka **Paweł Szponar**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	**Katarzyna Mizerska**, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej **Karol Wartacz**, Departament Administracji Publicznej
Ministerstwo Środowiska	**Piotr Wykrota**, Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	**Mirosław Wróblewski**, Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego **Paweł Filipek**, Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego **Marcin Mrowicki**, Zespół Prawa Karnego
Naczelny Sąd Administracyjny	**Anna Chmielarz-Grochal**, Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	**Magdalena Beroud-Korowajczyk**, Biuro Współpracy Międzynarodowej, **Agnieszka Goździk**, Departament Postępowania Przygotowawczego
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	**Jakub Cygan**, Departament Bezpieczeństwa Narodowego **Katarzyna Grzelak-Bach**, Departament Oceny Skutków Regulacji
Komenda Główna Policji	**Krzysztof Łaszkiewicz**, Gabinet Komendanta Głównego Policji
Ministerstwo Sportu	**Magdalena Stakuć**, Biuro Dyrektora Generalnego **Tomasz Bieniek**, Departament Prawny
Krajowa Rada Sądownictwa	**Jędrzej Kondek**, członek Rady
Prokuratoria Generalna RP	**Marcin Kałduński**, Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego

Biuro Rzecznika Praw Dziecka	**Agata Jasztal,** Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych
Sąd Najwyższy	**Arkadiusz Lach**, Biuro Studiów i Analiz
Komenda Główna Straży Granicznej	**Joanna Kostecka**, Zespół Stanowisk Samodzielnych
Urząd do spraw Cudzoziemców	**Robert Wróbel**, Biuro Szefa Urzędu
Kancelaria Senatu RP	**Elżbieta Owczarek**, Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu RP	**Bartłomiej Pawłowski**, Biuro Analiz Sejmowych
Trybunał Konstytucyjny	**Anna Pudło-Jaremek**, Biuro Służby Prawnej
Ministerstwo Zdrowia	**Dorota Cisak**, Departament Współpracy Międzynarodowej **Przemysław Klaman**, Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	**Robert Safiański**, **Departament Legislacyjny**
Ministerstwo Cyfryzacji	**Agnieszka Wolska**, Departament Prawny

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 18 grudnia 2020 r.

Posiedzenie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość

W dniu 18 grudnia 2020 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: „Trybunał"), który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik).

Podkreślił, że jest to szczególne posiedzenie plenarne Zespołu, gdyż począwszy od 2012 r. na ostatnie, grudniowe, posiedzenie zapraszani są przedstawiciele Parlamentu, organizacji pozarządowych i zawodów prawniczych, celem wspólnej refleksji nad najważniejszymi zagadnieniami dotyczącymi egzekucji wyroków Trybunału oraz nad priorytetami działania na przyszłość.

Następnie Pełnomocnik przedstawił agendę spotkania i zachęcił uczestników do aktywnego udziału w posiedzeniu Zespołu, zadawania pytań i włączania się w dyskusję odnośnie do wykonywania wyroków Trybunału przez Polskę.

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika:

Przewodniczący zaprezentował dane statystyczne dotyczące orzeczeń wydanych przez Trybunał w 2020 r. w sprawach polskich, a także w przedmiocie orzeczeń znajdujących się obecnie na etapie wykonywania oraz uznanych za wykonane w trakcie 2020 r. według stanu na 17 grudnia 2020 r.

Liczba orzeczeń uznanych za wykonane w 2020 r. wynosi 31 (12 wyroków i 19 decyzji) nie ulegnie już zmianie ponieważ Komitet Ministrów RE zakończył już prace w tym roku. Pozostałe dane za rok 2020 r., będą aktualizowane w styczniu 2021 r.

Wykonywanie	Sprawy zawisłe w procesie wykonywania (wyroki/decyzje)	**89** (72/17)
	Sprawy uznane za wykonane (wyroki/decyzje)	**31** (12/19)
Sprawy przed Trybunałem	Liczba spraw zakomunikowanych rządowi celem zajęcia stanowiska	**122**
	Liczba wydanych orzeczeń (wyroki i decyzje łącznie)	**57 (19/38)**
	- **liczba wyroków** (w tym stwierdzających co najmniej 1 naruszenie/ w tym stwierdzających zarówno naruszenie jak i brak naruszenia/ ws zadośćuczynienia lub odszkodowania)	**19** (18/3/1)
	- **liczba decyzji**, w tym:	**38**

	zatwierdzających ugodę (w tym częściowo zatwierdzających ugodę i częściowo skreślających z uwagi na oczywistą bezpodstawność)	**7** (1)
	zatwierdzających deklarację jednostronną	**8**
	o niedopuszczalności łącznie (w tym z powodu oczywistej bezpodstawności skargi (MIF) /oraz pozostałe (niedopuszczalność z innych niż MIF powodów))	**23** (17/6)

Przewodniczący poinformował, że do 17 grudnia 2020 r. Trybunał zakomunikował 122 skargi w sprawach przeciwko Polsce, w tym:

- tzw. „skargę klimatyczną" – skargę dzieci i młodzieży przeciwko 33 państwom członkowskim Rady Europy; w skardze podnoszone są kwestie dotyczące problematyki gazów cieplarnianych i ich wpływu na człowieka i środowisko;
- 30 skarg byłych funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej i Krajowej Administracji Skarbowej (KAS);
- 21 skarg osób LGBT (dotyczących różnych aspektów prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, w tym odmowa zarejestrowania zagranicznego aktu małżeństwa osób tej samej płci, dyskryminacja osób LGBT przy zawieraniu umowy ubezpieczenia oraz w kwestiach podatku od spadków i darowizn, dot. odmowy wystawienia zaświadczenia o zdolności małżeńskiej osób LGBT, odmowa zmiany nazwiska na nazwisko partnera tej samej płci);
- 6 skarg pochodzących od 9 skarżących, związanych z różnymi aspektami reformy wymiaru sprawiedliwości (wcześniejsze zakończenie kadencji KRS, brak powołania na wakujące stanowisko sędziowskie, sprawę postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego Tuleyi) oraz 3 skargi dotyczące obniżenia wieku emerytalnego kobiet-sędziów;
- sprawę dot. zakazu wstępu do Sejmu;
- sprawę dot. odmowy przeprowadzenia zabiegu legalnej aborcji;
- sprawę dot. tzw. mniejszości śląskiej;
- sprawę dot. zgonu syna skarżących w wyniku zaprzestania leczenia choroby ultrarzadkiej;
- sprawę dot. brak zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne;
- sprawę dot. kontaktów z dzieckiem;
- 5 tzw. skarg więziennych dot. problemów powtarzalnych (leczenie w warunkach pozbawienia wolności, przewlekłość tymczasowe aresztowania, kontakty z rodziną osób osadzonych);
- sprawę dot. zatrzymania dziennikarki podczas demonstracji;
- sprawę dot. wolności słowa.

W 2020 r. Trybunał wydał także 4 zarządzenia tymczasowe w sprawie cudzoziemców podlegających procedurom wydalenia, zobowiązując rząd tymczasowo do nieusuwania skarżących z terytorium RP oraz 1 w sprawie dotyczącej leczenia hormonalnego osoby transpłciowej w zakładzie penitencjarnym.

Należy także odnotować 3 skargi złożone przez Polaków na państwa trzecie, w których Rząd RP został oproszony o rozważenie przedłożenia stanowiska.

W 2020 r. przedłożono 3 interwencje strony trzeciej złożone w 1 sprawie przeciwko Hiszpanii (sprawa *Asociación Española de Abogados Cristianos p. Hiszpanii*, skarga nr 22604/18), 1 sprawie przeciwko Wielkiej Brytanii (sprawa *Lee p. Wielkiej Brytanii*, skarga nr 18860/19) oraz w 6 połączonych sprawach przeciwko Czechom (sprawa *Vavrička i inni p. Czechom*, skarga nr 47621/13).

Rodzaj spraw znajdujących się w wykonywaniu nie zmienił się i nadal najwięcej orzeczeń pozostających w procedurze wykonania dotyczy przewlekłości postępowań – zarówno sądowych (cywilnych i karnych), jak i administracyjnych i sądowo-administracyjnych głównie wyroków, ale i decyzji zatwierdzających ugody, zawartych w sprawach objętych pilotażem, w których zostały zawarte też zobowiązania natury ogólnej.

Następnie Pełnomocnik poinformował, że w 2020 r. (do dnia 17 grudnia 2020 r.) zostało przedstawionych 14 komunikacji na podstawie Reguły 9 ust. 2 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka. Były to komunikacje w sprawach: *Mierzejewski p. Polsce*, *Tysiąc p. Polsce*, *R.R. p. Polsce* i *P. i S. p. Polsce*, *Kurłowicz p. Polsce*, *Bednarz p. Polsce*, *Al Nashiri p. Polsce*, *Husayn (Abu Zubaydah) p. Polsce*, *Rutkowski i inni p. Polsce*, *Bistieva p. Polsce, Parol i Adamkowski p. Polsce.* Komunikacje przedstawiły: Helsińska Fundacja Praw Człowieka (łącznie 8 komunikacji), Rzecznik Praw Obywatelskich (1 komunikacja), Komisarz Praw Człowieka Rady Europy (1 komunikacja), Centrum Praw Reprodukcyjnych oraz Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (1 komunikacja), a także podmioty międzynarodowe: Human Rights in Practice i Open Society Justice Initiative. Jest to już bardzo znacząca liczba i w związku z tym wydaje się, że ta forma komunikacji organizacji pozarządowych i innych uprawnionych podmiotów z Komitetem Ministrów RE w trakcie nadzoru KM nad wykonywaniem wyroków staje się coraz popularniejsza i coraz częściej wykorzystywana. Odpowiedzi na komunikacje były przygotowane w oparciu o informacje przekazywane Ministerstwu Spraw Zagranicznych przez właściwe instytucje, tj. w większości przypadków Ministerstwo Sprawiedliwości i Ministerstwo Zdrowia. Aż 4 komunikacje dotyczyły wykonywania wyroków w sprawach *Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce* i *P. i S. p. Polsce*. Komunikacje zostały złożone przed marcowym posiedzeniem Komitetu Ministrów w formule praw człowieka, w trakcie którego te orzeczenia Trybunału zostały poddane debacie i zostały w nich przyjęte stosowne decyzje. Kolejne 4 komunikacje dotyczyły wykonywania wyroków w sprawach *Al Nashiri p. Polsce* (28761/11) i *Abu Zubaydah p. Polsce* (7511/13). Trzy komunikacje zostały złożone przed marcowym posiedzeniem Komitetu Ministrów, na którym decyzje w tych sprawach zostały przyjęte bez debaty, a 1 komunikacja (Al Nashiri) wpłynęła przed grudniowym posiedzeniem KM, na którym ta grupa wyroków została poddana debacie.

Wszystkie komunikacje publikowane są na ogólnie dostępnej stronie Komitetu Ministrów RE oraz w bazie wykonywanych orzeczeń HUDOC-EXEC po 10 dniach roboczych od dnia ich przesłania zainteresowanemu państwu celem ustosunkowania się. Państwo ma prawo do

przesłania odpowiedzi w każdym czasie, jednak jeśli zrobi to przed upływem ww. 10-dniowego terminu, jego odpowiedź będzie opublikowana razem z samą komunikacją, dzięki czemu wszystkie zainteresowane osoby będą się mogły zapoznać jednocześnie zarówno z treścią komunikacji, jak i z odpowiedzią państwa.

III. Informacja na temat posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków Trybunału w dniach 1-3.12.2020 r. oraz o planowanych na 2021 r. pracach Komitetu w tym zakresie.

W agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC, które odbyło się w dniach 1-3 grudnia 2020 r. znalazła się 1 grupa polskich spraw, która została poddana debacie na forum Komitetu – była to grupa *Al Nashiri p. Polsce*. Rząd przekazał Komitetowi zaktualizowane informacje nt. wykonania tych spraw w dniu 15 października 2020 r.

Po debacie na forum KM została przyjęta decyzja w tej grupie spraw, w której KM odniósł się do środków indywidualnych i generalnych, m.in. do działań podjętych przez stronę polską w sprawie wniosków o udzielenie gwarancji dyplomatycznych dla skarżących oraz odmowy udzielenia takich gwarancji przez stronę amerykańską, a także do toczącego się śledztwa krajowego, podkreślając ponownie potrzebę jego szybkiego zakończenia. W odniesieniu do środków generalnych KM odnotował powołanie na poziomie krajowym Komitetu Rady Ministrów ds. Bezpieczeństwa Narodowego oraz spraw Obronnych i poprosił stronę polską o wyjaśnienie, jak wpłynie to na wzmocnienie demokratycznego nadzoru nad służbami specjalnymi, a także wyraził obawy z powodu ciągłego braku po stronie władz najwyższych szczebli jasnej informacji skierowanej do służb o braku tolerancji dla naruszeń praw człowieka.

Decyzja przyjęta w tej grupie spraw jest dostępna publicznie na stronie KM oraz w bazie orzeczeń znajdujących się w procesie wykonywania HUDOC-EXEC.

Ta grupa spraw będzie uwzględniona ponownie w agendzie posiedzenia KM-DH we wrześniu 2021 r. Ponadto na posiedzeniu KM-DH, które odbędzie się w marcu 2021 r., na agendzie znajdują się sprawy *P. i S. p. Polsce, R.R. p. Polsce* oraz *Tysiąc p. Polsce*. Natomiast na agendzie posiedzenia KM-DH w czerwcu 2021 r. znajduje się sprawa *Grabowski p. Polsce*.

IV. Wymiana poglądów z uczestnikami posiedzenia na temat działań podejmowanych na rzecz wykonywania wyroków w 2020 r. i możliwych do podjęcia w 2021 r.

W tym punkcie Przewodniczący zachęcił uczestników posiedzenia do skorzystania z okazji wspólnego spotkania przedstawicieli administracji rządowej, odpowiedzialnej za wykonywanie wyroków, z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego oraz zaprosił do dyskusji, wymiany poglądów, zadawania pytań i zgłaszania postulatów odnośnie do wykonywania wyroków Trybunału.

W trakcie dyskusji przedstawiciele organizacji pozarządowych zadawali pytania i kierowali uwagi odnośnie do wykonania szeregu wyroków wdanych przez Trybunał w sprawach polskich, w tym m.in. dotyczące spraw *Rutkowski Inni p. Polsce* (brak skuteczności ustawy o skardze na przewlekłość, sądy nie stosują jej odpowiednio, statystyki dotyczące przewlekłości za 2019 r.), *Solska i Rybicka* (zmiana art. 210 k.p.k.), *Bistieva i inni* (czy został spełniony postulat środków alternatywnych do detencji), *Kurłowicz* (art. 212 § 2 k.k. – czy w 2020 r. były orzekane przez sądy kary bezwzględnego pozbawienia wolności, w ilu sprawach z art. 212 prokurator

brał udział, czy przeprowadzane były szkolenia z zakresu orzecznictwa ETPC w tym zakresie; ponadto skoro nadal utrzymuje się w k.k. przestępstwo z art. 212 k.k. a rząd zawiera przed Trybunałem szereg deklaracji jednostronnych i przyznaję się do naruszeń art. 10 Konwencji, to jaki tutaj jest klucz działań), *Mierzejewski, Burża, Zieliński* i *Zagalski* (sprawy dotyczące przewlekłego tymczasowego aresztu), *Słomka* i *Lewandowski*, *Adamkowski, Parol, Kunert.* Część dyskusji z udziałem przedstawicieli organizacji pozarządowych skupiła się także na wykonywaniu wyroków w sprawach *Tysiąc*, *R.R.* oraz *P. i S. p. Polsce* (patrz pkt. V poniżej).

MS ustosunkowując się do pytań w zakresie swojej właściwości podało, że odnośnie do wykonania grupy spraw *Kurłowicz*, MS poinformowało, że w ocenie resortu zniesławienie określone w art. 212 k.k. nie wymaga depenalizacji. W zakresie standardów dotyczących art. 10 Konwencji prowadzone są szkolenia i szerokie działania upowszechniające, zaktualizowano standardy z art. 10. Z uwagi na obecną sytuację dane za lata 2019 i 2020 nie są jeszcze dostępne. Podkreślono jednak, że art. 212 § 2 k.k. ma zastosowanie marginalne, a orzekane kary nie są związane z izolacją, (warunkowe zawieszenie). Odnośnie do wykonania wyroku w sprawie *Solska i Rybicka*, MS oczekuje na stanowisko PK odnośnie do możliwej nowelizacji art. 210 k.p.k. W zakresie wykonania wyroków *Słomka* i *Lewandowski* wskazano, że w MS przeprowadzono pogłębioną dyskusję na temat kształtu przepisów dotyczących nakładania kar porządkowych przez sąd w przypadku naruszenia porządku czynności sądowych i uznano, że nie ma potrzeby, aby każde naruszenie powagi i spokoju podczas czynności sądowych obligowało wymierzeniem kary porządkowej przez inny skład sądu, niż ten, przed którym doszło do takiego zachowania. Obecnie nie jest możliwe określenie, kiedy prace nad nowelizacją zostaną zakończone z uwagi na fakt, że materia jest skomplikowana. Odnośnie do wykonania wyroków w sprawach *Parol* i *Adamkowski* MS poinformował, że w 2020 r. doszło do zmiany przepisów, uchylono przepisów zgodnie z którym MS miał w drodze rozporządzenia ustalić wzory pouczeń. Po wejściu w życie ww. zmiany przepisów podjęto działania mające na celu kontynuację prac nad opracowaniem treści pouczeń w sprawach cywilnych i zwrócono się Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości z prośbą o przeprowadzenie niezbędnych analiz zmierzających do wyłonienia puli najczęściej stosowanych pouczeń. IWS ma przedstawić wyniki do końca marca 2021 r. Pouczenia maja być udostępnione w postaci odnośników na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Odnośnie do wykonania wyroku w sprawie *Rutkowski i inni* MS zauważył, że w ostatnim czasie zostały przyjęte zmiany w przepisach postępowania cywilnego i karnego, mające na celu ich usprawnienie. Obecnie nie planuje się zmian w ustawie o skardze na przewlekłość. Odnośnie do kwot zasądzanych przez sady krajowe za stwierdzoną przewlekłość postępowania zwrócono uwagę na analizę przeprowadzoną w tym zakresie rzez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości i wnioski z niej wypływające. Stwierdzono m.in., że w przypadku przewlekłości dominują postpowania cywilne, które są stosunkowo krótkie (a więc w praktyce skutkuje to niższymi średnimi kwotami pieniężnymi zasądzanymi w tych sprawach cywilnych). Z kolei średnie kwoty zasądzeń w sprawach karnych są znacznie wyższe: 4000-6000zł. Ponadto MS zauważył, że z uwagi na obecną sytuacje nie są jeszcze dostępne aktualne dane dotyczące przewlekłości postępowań.

V. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

- Informacja nt. postępu w implementacji wyroku w sprawie *Potomski i Potomska p. Polsce* (skarga nr 33949/05) – referuje: **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN)**

Pełnomocnik poinformował, że w sprawie *Potomska i Potomski p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie przez Polskę prawa własności skarżących z powodu braku możliwości uzyskania przez nich wywłaszczenia za adekwatnym odszkodowaniem należącej do nich działki, na której znajduje się cmentarz żydowski wpisany do rejestru zabytków. Środki indywidualne, tj. wykup dawnego cmentarza żydowskiego od skarżących, zostały wykonane w 2019 r. Na niniejszym posiedzeniu Zespołu omawiana powinna zostać kwestia wykonania środków generalnych.

Przedstawicielka MKiDN poinformowała, że realizacja wyroku w zakresie środków generalnych jest w toku. Prowadzone są prace analityczne. W ciągu ostatnich dwóch lat przeprowadzono kompleksową inwentaryzację dawnych cmentarzy żydowskich z całego obszaru Polski. Kontynuowane są prace związane ze stworzeniem mechanizmów prawnej ochrony właścicieli nieruchomości, którzy w związku z wpisaniem nieruchomości do rejestru zabytków zostali pozbawieni wszelkiej możliwości ich zagospodarowania. Na uwagę zasługuje również fakt, prac prowadzonych w KPRM nad zmianą ustawy o cmentarzach, których wynik może rzutować na regulację przygotowywaną przez MKIDN.

- Informacja nt. postępu w implementacji wyroku w sprawie *Grabowski p. Polsce* (skarga nr 57722/12) – referuje **Ministerstwo Sprawiedliwości (MS)**

Przewodniczący przypomniał, że sprawa dotyczy pozbawienia wolności osoby małoletniej w zakładzie poprawczym i przedłużania pobytu w nim bez postanowienia sądu oraz braku możliwości skutecznego odwołania się od takiej decyzji, faktycznie pozbawiającej małoletniego wolności. Przypomniał także, że w poprzedniej kadencji Parlamentu, w Sejmie trwały prace nad senackim projektem zmiany ustawy o postępowaniach w sprawach nieletnich w zakresie art. 27 i 29, którego celem było wykonanie wyroku ws. *Grabowski.* Senacki projekt powstał w odpowiedzi na petycję Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Ponadto w MS trwały kompleksowe prace nad przygotowaniem nowej ustawy o nieletnich. Niestety do końca kadencji ani przepisy senackie ani rządowe nie zostały uchwalone.

W obecnej kadencji parlamentu w dniu 18 sierpnia 2020 r. do Sejmu wpłynął ponownie senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, przygotowany przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji (druk sejmowy nr 579). Projekt ten przewiduje zmianę przepisów art. 27 i 29 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Obecnie projekt znajduje się na etapie I czytania w sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Kwestia wykonania wyroku w sprawie Grabowski będzie na agendzie KM-DH w czerwcu 2021 r. Sprawa znajduje się w procedurze wykonywania już ponad 5 lat.

W zakresie wykonania tego wyroku MS poinformowało, że prace nad regulacją dotyczącą nieletnich trwają w MS i będzie skierowany wniosek o ujęcie projektu w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. W realizacji tych wyroków podejmowane są działania upowszechniające pozaprawne. Za 2019 r. brak jest dostępnych danych dotyczących stosowania tych przepisów, ale w 2018 r. tylko w trzech przypadkach, w których standard nie był właściwie zastosowany.

- Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu środków generalnych w sprawie *P. i S. p. Polsce* (skarga nr 57375/08), *Tysiąc p. Polsce* (skarga nr 5410/03) i *R.R. p. Polsce* (skarga nr 27617/04) w związku z umieszczeniem spraw w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE w marcu 2020 r. – referuje: **Ministerstwo Zdrowia (MZ).**

Tytułem przypomnienia Pełnomocnik wskazał, że w sprawie *P. i S. p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji w stosunku do pierwszej skarżącej (małoletniej) z uwagi na kumulatywny wpływ okoliczności sprawy na jej sytuację i sposób potraktowania P. przez organy państwa, które wywołały cierpienie przekraczające minimalny próg dolegliwości w rozumieniu art. 3 Konwencji. Ponadto Trybunał stwierdził naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji z powodu umieszczenia dziewczynki w pogotowiu opiekuńczym, a także naruszenie art. 8 Konwencji w stosunku do obu skarżących (matki i córki) z powodu niezapewnienia im skutecznego poszanowania ich życia prywatnego z uwagi na brak dostępu do informacji nt. warunków dostępu legalnej aborcji i obowiązujących procedur, oraz z uwagi na bezprawne ujawnienie danych osobowych skarżących przez publiczny szpital.

W sprawie *Tysiąc p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji z powodu braku ram prawnych umożliwiających wyegzekwowanie przez nią przysługującego jej prawa do przeprowadzenia legalnego zabiegu. Natomiast w sprawie *R.R. p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji z powodu niezapewnienia skarżącej skutecznego i terminowego dostępu do badań prenatalnych w czasie gdy te usługi diagnostyczne były dostępne i wedle obowiązującego prawa była do nich uprawniona.

Pełnomocnik przypomniał również, że wszystkie trzy sprawy będą na agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE w marcu 2021 r. A zaktualizowana informacja na temat realizacji środków generalnych w sprawie *R.R.* i *Tysiąc* została przedstawiona na początku października 2020 r. a w sprawie *P. i S.* zostanie przedstawiona do końca roku.

Przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia poinformował o stanowisku resortu odnośnie do ww. wyroków (zasadniczo w ocenie resortu te wyroki zostały wykonane). Poinformował również o konsultacjach pomiędzy przedstawicielami Ministerstwa Zdrowia oraz Departamentu Wykonywania Wyroków Sekretariatu RE, które miały miejsce w dniu 17 grudnia 2020 r. i skupiły się na realizacji środków generalnych w tych orzeczeniach, w szczególności tych wskazanych w decyzjach KM (w tym ostatniej decyzji z marca 2020 r.). Poinformował także, że odpowiedź na kwestie podniesione w trakcie konsultacji zostanie przekazana KM przed kolejnym posiedzeniem KM-DH w tych sprawach. MZ nie planuje nowelizacji instytucji sprzeciwu. Jeśli chodzi o dostępność szpitali, w których wykonuje się zabiegi przerywania ciąży – to nie we wszystkich szpitalach jest to możliwe, bo nie we wszystkich jest możliwe wykrycie wad płodu (przede wszystkim szpitale o najwyższej referencyjności, gdzie takie zabiegi są przeprowadzane).

W dyskusji nad ww. wyrokami głos zabrało szereg organizacji pozarządowych, w ocenie których wyroki w tych sprawach nie są wykonane, ich wykonywanie trwa już 13 lat i nie doszło w tym czasie do poprawy sytuacji faktycznej pacjentek, na co wskazują także statystyki. Sytuacja w tym zakresie pogorszyła się znacznie po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 22 października 2020 r. (sygn. akt. K 1/20), bowiem mimo, że wyrok nie został opublikowany to szpitale wstrzymywały się z wykonywaniem zabiegów przerywania ciąży. Dlatego też zasadne byłoby przeprowadzenie kampanii informacyjnej dla szpitali dotyczącej

aktualnej sytuacji prawnej. Zapytano także, czy będą podjęte jakieś kroki mające na celu wyciagnięcie konsekwencji w stosunku do tych podmiotów. Odnośnie do odpowiedzialności kontraktowej szpitali zapytano, czy takie postępowania zostały wszczęte i w stosunku do których podmiotów. Podkreślono, że jeśli chodzi o wykonywanie zabiegów przerywania ciąży to nie wykonują ich tylko szpitale o najwyższym stopniu referencyjności, ale też szpitale powiatowe o niższym stopniu referencyjności. Co więcej w ocenie organizacji pozarządowych Komitet Ministrów daje Polsce jasne wskazówki, jak należy wykonać ww. wyroki i czego Komitet oczekuje od Polski. W odniesieniu do instytucji sprzeciwu, przypomniano, że projekt zmian tej instytucji został zatrzymany na etapie prac międzyresortowych. Skoro więc nie ma planów nowelizacji instytucji sprzeciwu, to czy MZ proponuje jakieś inne środki w tym zakresie. W odniesieniu natomiast do klauzuli sumienia projekt nowelizacji art. 39 ustawy o zawodzie lekarza i lekarza dentysty został odrzucony przez Sejm.

W trakcie dyskusji przypomniano także, że w ostatnich decyzjach przyjętych w zakresie nadzoru nad wykonywaniem ww. wyroków, KM RE przewidział przygotowanie projektu rezolucji tymczasowych, jeśli nie będzie widocznych postępów w ich wykonaniu. Ponadto zapytano, czy infolinia BPP i NFZ jest również dostępna dla kobiet i czy dzwoniąc na nią kobieta może dowiedzieć się, gdzie będzie mogła przeprowadzić zabieg aborcji. Zauważono także, że HFPC wystosowała do 130 szpitali ankietę z pytaniem, czy legalne zabiegi przerywania ciąży są przeprowadzane w tych szpitalach. Zgodnie z wynikami ankiety, w około 40% szpitali, które udzieliły odpowiedzi, zabiegi nie są wykonywane. Wynika z tego, że problem braku placówek, w których taki zabieg można przeprowadzić nie jest jednostkowy. Pokazuje też podział geograficzny, gdzie takie zabiegi nie są wykonywane.

VI. Pozostałe informacje i ogłoszenia

Pełnomocnik poinformował o prezentacji w dniu 18 listopada 2020 r. w Senacie RP Raportu z wykonywania wyroków ETPC przez Polskę za 2019 r. Na posiedzeniu Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP Pan Minister Piotr Wawrzyk omówił Raport, zauważając, że prezentuje on działania zarówno Ministerstwa Spraw Zagranicznych, jak i innych resortów w zakresie wykonywania orzeczeń, ale też w zakresie upowszechniania standardów ochrony praw człowieka, wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Minister podkreślił również, że kluczem do sukcesu w skutecznym wykonywaniu wyroków jest bardzo dobra współpraca między Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz innymi organami władzy publicznej. Skuteczne wykonywanie orzeczeń Trybunału możliwe jest wyłącznie przy ścisłej współpracy wszystkich organów władzy – tak władzy wykonawczej, ustawodawczej, jak i sądowniczej.

Ponadto zastępca Pełnomocnika poinformowała o pracach grupy negocjacyjnej ad hoc („47+1”) Komitetu Sterującego dla Praw Człowieka (CDDH) w sprawie przystąpienia UE do EKPCz. Poinformowała także o przetłumaczeniu przez na język polski przez MSZ Zalecenia CM/Rec(2019)6 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie rozwoju instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, które zostało wypracowane w 2019 r. przez grupę CDDH-INST. Zalecenia stanowią załącznik do sprawozdania.

Jan Sobczak
Pełnomocnik
Ministra Spraw Zagranicznych

Załącznik

Zalecenie CM/Rec(2019)6 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie rozwoju instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich

(Przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 16 października 2019 roku na 1357 posiedzeniu Komitetu Zastępców Ministrów)

Komitet Ministrów Rady Europy, działając zgodnie z art. 15 b) Statutu Rady Europy,

Mając na uwadze cel Rady Europy, jakim jest osiągnięcie większej jedności wśród państw członkowskich dla ochrony oraz realizacji ideałów i zasad, które są ich wspólnym dziedzictwem, między innymi przez prowadzenie działań w zakresie praw człowieka i podstawowych wolności;

Przyjmując z zadowoleniem znaczący rozwój, jaki nastąpił w przeważającej większości państw członkowskich Rady Europy od przyjęcia Zalecenia Rec(85)13 w sprawie instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, w związku z ustanowieniem instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich[1] na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym urzędów zajmujących się poszczególnymi zagadnieniami tematycznymi;

Z zadowoleniem przyjmując stały rozwój funkcji urzędów Rzecznika Praw Obywatelskich, które wykraczają poza pierwotny mandat dotyczący nieudolnej administracji i braku praworządności;

Odnotowując z zadowoleniem, że instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich stanowią obecnie ważną cechę demokratycznych rządów i pełnią kluczową rolę w działaniach na rzecz ochrony i promowania praw człowieka i praworządności w większości państw członkowskich Rady Europy;

Podkreślając ogromny potencjał instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich dla ochrony i propagowania praw człowieka w Europie, zwłaszcza dla efektywnego wdrażania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (ETS nr 5);

Uznając wagę dalszego wsparcia ze strony Rady Europy i innych podmiotów międzynarodowych dla urzędów Rzecznika Praw Obywatelskich i z zadowoleniem przyjmując ugruntowaną współpracę między Komisarzem Praw Człowieka Rady Europy a instytucjami Rzecznika Praw Obywatelskich i siecią związanych z nimi podmiotów, zgodnie z mandatem Komisarza na podstawie Rezolucji Res(99)50 w sprawie Komisarza Praw Człowieka Rady Europy;

Uznając dalej znaczenie współpracy między instytucjami Rzecznika Praw Obywatelskich i systemem ich powiązań, oraz ich współpracy z Radą Europy i innymi podmiotami międzynarodowymi;

Mając na uwadze stosowne międzynarodowe dokumenty popierające rozwój i ochronę instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich;[2]

[1] Termin „instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich" używany jest w niniejszym zaleceniu niezależnie od ich płci w odniesieniu do urzędów takich jak Rzecznik Praw Obywatelskich, Mediator, Komisarz Parlamentarny, Obrońca Obywateli, Adwokat Obywateli, Komisarz ds. Praw Człowieka, Rządowy Inspektor Generalny, Publiczny Obrońca, etc.

Strona internetowa: www.coe.int/cm

© Copyright for the Polish translation by Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warsaw 2020
Właścicielem praw autorskich do tłumaczenia na język polski jest Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa 2020

[2] Vide zwłaszcza:

- Zalecenie Rec(97)14 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie ustanowienia niezależnych instytucji krajowych zajmujących się promowaniem i ochroną praw człowieka;

Uznając różnorodność instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, która odzwierciedla różnorodność krajów i regionów, jakim te instytucje służą;

Podkreślając niemniej, że niezmiernie ważne jest, aby działalność takich urzędów była regulowana przez szereg podstawowych zasad, w tym:

- niezależności;
- bezstronności, obiektywizmu i sprawiedliwości;
- prawości i wysokiego autorytetu moralnego;
- szerokiego mandatu;
- dostępności; oraz
- skuteczności;

Wyrażając poważne zaniepokojenie trudnymi warunkami pracy, groźbami, naciskami i atakami, na jakie czasem narażone są instytucje Rzecznika praw Obywatelskich i ich pracownicy w państwach członkowskich;

Pragnąc uzupełnić swoje Zalecenie Rec(85)13 dotyczące instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, odtąd zastąpione przez niniejszy instrument,

Zaleca, aby rządy państw członkowskich:

1. zapewniły wdrożenie zasad określonych w załączniku do niniejszego Zalecenia we właściwym prawie krajowym i praktyce;

2. wzmocniły instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich i unikały działań, które mogą te instytucje osłabiać, a także regularnie dokonywały oceny skuteczności podjętych środków;

3. zapewniły, przy użyciu stosownych środków i działań – w tym, w odpowiednich przypadkach, tłumaczeń – szerokie rozpowszechnianie niniejszego Zalecenia wśród właściwych władz i podmiotów;

4. przeanalizowały w ramach Komitetu Ministrów wdrażanie niniejszego Zalecenia nie później niż w ciągu pięciu lat od daty jego przyjęcia.

Załącznik do Zalecenia CM/Rec(2019)6

Zasady rozwoju instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich

- Zalecenie CM/Rec(2018)11 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie potrzeby wzmocnienia ochrony i promowania przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego w Europie;
- Rezolucja 1959 (2013) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy dotycząca wzmacniania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Europie;
- Rezolucja 327(2011) Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy dotycząca urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich oraz władz lokalnych i regionalnych;
- Zasady ochrony i promowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich („Zasady Weneckie") przyjęte przez Europejską Komisję na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka) na 118 sesji plenarnej (Wenecja, 15-16 marca 2019 roku);
- Zalecenie nr 2 (zmienione) dotyczące ogólnej polityki Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) w sprawie organów ds. równości mających na celu zwalczanie rasizmu i nietolerancji na poziomie krajowym, przyjęte w dniu 7 grudnia 2017 roku;
- Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr 48/134 z dnia 20 grudnia 1993 roku w sprawie krajowych instytucji zajmujących się promocją i ochroną praw człowieka („Zasady Paryskie");
- Rezolucje Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr 65/207 z dnia 21 grudnia 2010 roku, nr 67/163 z dnia 20 grudnia 2012 roku, nr 69/168 z dnia 18 grudnia 2014 roku, nr 71/200 z dnia 19 grudnia 2016 roku i nr 72/186 z dnia 19 grudnia 2017 roku w sprawie roli Rzecznika Praw Obywatelskich, mediatora i innych krajowych instytucji zajmujących się prawami człowieka w promowaniu i ochronie praw człowieka;
- Przepisy wewnętrzne Międzynarodowego Instytutu Ombudsmana, przyjęte w dniu 13 listopada 2012 roku.

I. Utworzenie i podstawowe cechy instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich

1. Urzędy Rzecznika Praw Obywatelskich powinny funkcjonować we wszystkich państwach członkowskich. Każde państwo powinno dokonać wyboru jednej lub większej liczby tego typu instytucji, biorąc pod uwagę jego strukturę, szczególne cechy i potrzeby. Każdy powinien mieć bezpośredni i łatwy dostęp do wszystkich usług publicznych w ramach tych instytucji, niezależnie od tego jak są one świadczone. Szczególną uwagę należy poświęcić osobom, które mogą nie być świadome istnienia instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, mogą mieć utrudniony dostęp do tych urzędów lub znajdują się w trudnej sytuacji, na przykład migrantom, osobom pozbawionym wolności, niepełnosprawnym, osobom starszym i dzieciom.

2. Państwa członkowskie powinny zapewnić solidną podstawę prawną funkcjonowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, najlepiej na poziomie konstytucyjnym, i/lub przepisów prawa, które definiowałoby główne zadania takiego urzędu, gwarantując jego niezależność i zapewniając niezbędne środki dla sprawnego wykonywania jego zadań, zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym, a także mając na uwadze obowiązujące standardy i zalecenia dotyczące urzędów Rzecznika Praw Obywatelskich, zwłaszcza Zasady ochrony i promowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, przyjęte przez Europejską Komisję na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka) w dniu 15 marca 2019 roku i zatwierdzone przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 2 maja 2019 roku.

3. Proces wyboru i powoływania kierującego urzędem Rzecznika Praw Obywatelskich powinien promować niezależność tej instytucji. Kandydaci powinni odznaczać się wysokim autorytetem moralnym i posiadać uznane kompetencje w zakresie praworządności, rządów demokratycznych i praw człowieka. Należy wprowadzić rozwiązania gwarantujące, że stanowisko kierującego jakąkolwiek instytucją Rzecznika Praw Obywatelskich nie będzie pozostawało nieobsadzone przez dłuższy czas.

4. Państwa członkowskie powinny zapewnić instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich sprzyjające środowisko, które pozwoli im sprawować swój mandat niezależnie od wszelkich podlegających im publicznych usługodawców, w skuteczny sposób oraz w atmosferze bezstronności, prawości, przejrzystości i sprawiedliwości.

5. Państwa członkowskie powinny podjąć skuteczne środki, aby umożliwić instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich zobowiązanie wszystkich organów administracyjnych i innych właściwych podmiotów do współpracy w ramach ich działań i zapewnić instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich nieograniczony dostęp do wszystkich odpowiednich pomieszczeń, w tym do miejsc zatrzymań, i do wszystkich właściwych osób, tak, aby instytucje te mogły dokonywać wiarygodnej analizy otrzymanych skarg lub innych kwestii objętych ich mandatem. Instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich powinny mieć także dostęp do wszystkich informacji potrzebnych do takiej analizy, z zastrzeżeniem ewentualnych ograniczeń wynikających z ochrony innych praw i uzasadnionych interesów, oraz powinny zagwarantować poufność danych znajdujących się w ich posiadaniu.

6. Państwa członkowskie powinny zapewnić instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich odpowiednie, wystarczające i trwałe zasoby, aby umożliwić im wykonywanie ich mandatu w pełni niezależny sposób. Instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich powinny mieć możliwość dobrania swojego własnego personelu i zapewnienia mu odpowiedniego przeszkolenia.

7. Państwa członkowskie powinny podjąć wszelkie niezbędne środki w celu ochrony instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich przed groźbami i nękaniem. Wszelkie przypadki domniemanego odwetu lub zastraszania wobec instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich i ich pracowników, albo wobec osób, które z nimi współpracują lub dążą do takiej współpracy, powinny być natychmiast i dokładnie zbadane, a sprawcy powinni być pociągnięci do odpowiedzialności.

II. Główne zadania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich

8. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby mandat udzielony instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich uprawniał je zwłaszcza do:

a. podejmowania działań na podstawie otrzymanych skarg lub z własnej inicjatywy, w celu ochrony jakiejkolwiek osoby lub grupy osób przed nieudolną administracją, naruszeniem praw, nieuczciwością, nadużyciami, korupcją lub jakąkolwiek formą niesprawiedliwości spowodowaną przez podmioty świadczące usługi publiczne, działające jako jednostki publiczne lub prywatne, w szczególności poprzez zapewnienie pozasądowych środków działających na korzyść posiadaczy praw, które ułatwiają rozstrzyganie sporów między osobami fizycznymi a podmiotami świadczącymi usługi publiczne, w tym, w stosownych przypadkach, mediacji;

b. ochrony i promowania praw człowieka i podstawowych wolności, praworządności i demokratycznych rządów, w tym, w stosownych przypadkach, poprzez propozycje zmian ustawodawstwa, spory sądowe i inne środki;

c. wydawania zaleceń w celu zapobiegania lub zaradzenia wszelkim działaniom opisanym w punkcie 8.a i, w stosownych przypadkach, przedstawiania propozycji reform administracyjnych i legislacyjnych mających na celu poprawę funkcjonowania podmiotów świadczących usługi publiczne; w przypadku gdy podmioty te nie przyjmą lub nie wdrożą takich zaleceń, państwa członkowskie powinny zapewnić instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich między innymi prawo do przedłożenia właściwemu wybieranemu organowi, zazwyczaj parlamentowi, raportu dotyczącego takiego zaniechania;

d. współpracy, w ramach swojego mandatu, z lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi podmiotami i sieciami działającymi w pokrewnych lub podobnych obszarach.

9. Państwa członkowskie powinny nałożyć na wszystkich adresatów zaleceń wydanych przez instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich prawny obowiązek przedstawienia uzasadnionej odpowiedzi w określonym czasie.

10. Państwa członkowskie powinny rozważyć przyznanie instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich kompetencji umożliwiających im wykonywanie zadań przewidzianych w odpowiednich konwencjach międzynarodowych z zakresu praw człowieka, takich jak Krajowy Mechanizm Prewencji w ramach Protokołu Fakultatywnego do Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, i/lub niezależny mechanizm w ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, lub, w stosownych przypadkach, wzmocnienie takich kompetencji. W przypadku gdy urząd Rzecznika Praw Obywatelskich posiada takie uprawnienia, musi on mieć dostęp do wystarczających zasobów, aby rozwijać zdolność do sprawnego wykonywania swoich zadań; uprawnienia te powinny obejmować możliwość zatrudniania odpowiednio wykwalifikowanego i przeszkolonego personelu.

III. Współpraca i dialog

11. Państwa członkowskie powinny podjąć skuteczne działania, aby umożliwić instytucjom Rzecznika Praw Obywatelskich komunikację i współpracę na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym, zwłaszcza z:

a. ich odpowiednikami, w stosownych przypadkach w formie elektronicznej oraz wymiany informacji i praktyk, jak również w ramach regularnych spotkań;

b. podmiotami społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza organizacjami pozarządowymi, które powinny mieć swobodny dostęp do instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich;

c. innymi strukturami działającymi na rzecz praw człowieka, w szczególności krajowymi instytucjami praw człowieka i ich sieciami, w stosownych przypadkach poprzez wspólnie organizowane działania;

d. międzynarodowymi i regionalnymi organizacjami, które działają w pokrewnych lub podobnych obszarach, w szczególności z organami Rady Europy.

12. Państwa członkowskie, które utworzyły kilka instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, takich jak organy regionalne, lokalne i/lub wyspecjalizowane, powinny umożliwić właściwą, skuteczną koordynację i współpracę między tymi instytucjami, aby promować synergię i uniknąć powielania działań, poprzez zapewnienie ustawodawstwa dotyczącego instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, które umożliwia i sprzyja takiej współpracy.

13. Państwa członkowskie powinny wspierać i finansować rozwój programów współpracy z Radą Europy, aby zapewnić stałą wymianę wiedzy między instytucjami Rzecznika Praw Obywatelskich w celu zwiększenia ich udziału w skutecznym wdrażaniu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i innych stosownych instrumentów.

Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

w dniu 18 grudnia 2020 r.

Posiedzenie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	**Jan Sobczak**
MSZ DPT	**Anita Janusz** **Agnieszka Kozińska-Makowska** **Agata Rogalska-Piechota** **Eliza Suchożebrska**
Ministerstwo Sprawiedliwości	**Krzysztof Masło**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka **Urszula Szafrańska**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka **Paweł Szponar**, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	**Wirginia Preis-Idczak**, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej **Karol Wartacz**, Departament Administracji Publicznej
Ministerstwo Klimatu	**Ewa Florkiewicz**, Departament Prawny **Kamil Zawadzki**, Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	**Mirosław Wróblewski**, Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego **Marcin Mrowicki**, Zespół Prawa Karnego
Naczelny Sąd Administracyjny	**Anna Chmielarz-Grochal**, Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	**Magdalena Beroud-Korowajczyk**, Biuro Współpracy Międzynarodowej, **Agnieszka Goździk**, Departament Postępowania Przygotowawczego
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	**Jakub Cygan**, Departament Bezpieczeństwa Narodowego **Remigiusz Jendrych**, Departament Oceny Skutków Regulacji **Agnieszka Wolska**, Departament Prawny
Komenda Główna Policji	**Krzysztof Łaszkiewicz**, Gabinet Komendanta Głównego Policji **Marta Krasuska**, Gabinet Komendanta Głównego Policji
Ministerstwo Sportu	**Magdalena Stakuć**, Biuro Dyrektora Generalnego

Krajowa Rada Sądownictwa	**Teresa Kurcyusz-Furmanik**, członek Rady
Prokuratoria Generalna RP	**Marcin Kałduński**, Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii	**Magdalena Wydra-Golińska**, Departament Prawny
Sąd Najwyższy	**Arkadiusz Lach**, Biuro Studiów i Analiz
Komenda Główna Straży Granicznej	**Joanna Kostecka**, Zespół Stanowisk Samodzielnych
Urząd do spraw Cudzoziemców	**Robert Wróbel**, Biuro Szefa Urzędu
Kancelaria Senatu RP	**Elżbieta Owczarek**, Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu RP	**Bartłomiej Pawłowski**, Biuro Analiz Sejmowych **Artur Zaniewski**, Sekretarz Delegacji RP do ZPRE
Ministerstwo Zdrowia	**Dorota Cisak**, Biuro Współpracy Międzynarodowej **Przemysław Klaman**, Biuro Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	**Katarzyna Zalasińska**, Departament Ochrony Zabytków **Łukasz Czwojda,** Departament Ochrony Zabytków
Ministerstwo Aktywów Państwowych	**Krzysztof Kłopotowski**, Departament Prawny **Sylwia Porożyńska**, Departament Prawny
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	**Aneta Zradzińska,** Departament Prawny
Instytut Pamięci Narodowej	**Bogusław T. Czerwiński,** Prokurator Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Helsińska Fundacja Praw Człowieka	**Dominika Bychawska-Siniarska**, członek Zarządu HFPC **Katarzyna Wiśniewska**, Koordynatorka Programu Spraw Precedensowych
Naczelna Rada Adwokacka	**Anna Mazurczak,** Komisja Praw Człowieka przy NRA **Monika Gąsiorowska**, Komisja Praw Człowieka przy NRA
Najwyższa Izba Kontroli	**Paweł Gliński**, Departament Prawny i Orzecznictwa Kontrolnego
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	**Małgorzata Pek**, Departament Strategii **Karolina Traczyk**, Departament Prawny
Kancelaria Prezydenta RP	**Olga Kazalska**, Biuro Prawa i Ustroju
Ministerstwo Finansów	**Robert Krzyśków**, Departament Współpracy Międzynarodowej

	Andrzej Statek, Departament Współpracy Międzynarodowej
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	**Adrianna Tułodziecka**, Centrala KRUS
Krajowa Izba Radców Prawnych	**Bartłomiej Tkacz,** Przewodniczący Komisji Praw Człowieka KRRP **Agata Bzdyń**, radca prawny
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	**Mariusz Mamczarek**, Departament Prawny
Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny	**Kamila Ferenc**, prawniczka Federacji
Główny Urząd Statystyczny	**Agnieszka Chwaleba,** Departament Współpracy Międzynarodowej
Państwowa Inspekcja Pracy Główny Inspektorat Pracy	**Bartosz Kopeć,** Departament Prawny
Rada Legislacyjna	**Elżbieta Karska**, członek Rady
Rządowe Centrum Legislacji	**Marcin Olszówka**, Departament Prawa Konstytucyjnego i Administracyjnego **Natalia Cabaj**, Departament Prawa Konstytucyjnego i Administracyjnego
Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	**Agnieszka Cichocka-Kluczyńska**, Sędzia, Dział Współpracy Międzynarodowej
Urząd Ochrony Danych Osobowych	**Roman Sobotka**, Departament Orzecznictwa i Legislacji